

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

21 avril 2020

**EXAMEN DES RAPPORTS
FINANCIERS SUR LA
COMPTABILITÉ DES PARTIS
POLITIQUES ET DE LEURS
COMPOSANTES**

(exercice 2018)

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE
CONTRÔLE DES DÉPENSES ÉLECTORALES ET DE LA
COMPTABILITÉ DES PARTIS POLITIQUES
PAR
MM. **André FLAHAUT** ET
Wim VAN der DONCKT

SOMMAIRE

Pages

I. Introduction.....	3
II. Calendrier.....	5
III. Aperçu des activités de contrôle concernant l'exercice 2018.....	6
IV. Discussion et vote – réunions des 21 janvier, 4 mars et 21 avril 2020.....	7
V. Annexes.....	8

Voir:

Doc 55 **0022/ (S.E. 2019):**
001 à 004: Rapports financiers des partis politiques.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

21 april 2020

**ONDERZOEK VAN DE
FINANCIËLE VERSLAGEN OVER
DE BOEKHOUDING VAN DE
POLITIEKE PARTIJEN EN HUN
COMPONENTEN**

(boekjaar 2018)

VERSLAG

NAMENS DE CONTROLECOMMISSIE BETREFFENDE
DE VERKIEZINGSUITGAVEN EN DE BOEKHOUDING
VAN DE POLITIEKE PARTIJEN
UITGEBRACHT DOOR
DE HEREN **André FLAHAUT** EN
Wim VAN der DONCKT

INHOUD

Blz.

I. Inleiding.....	3
II. Tijdschema.....	5
III. Overzicht van de onderzoekswerkzaamheden betreffende het boekjaar 2018.....	6
IV. Bespreking en stemming – vergaderingen van 21 januari, 4 maart en 21 april 2020.....	7
V. Bijlagen.....	8

Zie:

Doc 55 **0022/ (B.Z. 2019):**
001 tot 004: Financiële verslagen van de politieke partijen.

02002

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**
Président/Voorzitter: Patrick Dewael

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Sander Loones, Wim Van der Donckt, Valerie Van Peel
Ecolo-Groen	Georges Gilkinet, Laurence Hennuy, Dieter Vanbesien
PS	Jean-Marc Delizée, André Flahaut, Ahmed Laaouej
VB	Frank Troosters, Tom Van Grieken
MR	Isabelle Galant, Vincent Scourneau
CD&V	Steven Matheï
PVDA-PTB	Raoul Hedebouw
Open Vld	Robby De Caluwé
sp.a	Jan Bertels

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Christoph D'Haese, Kathleen Depoorter, Frieda Gijbels, Koen Metsu
Kim Buyst, Kristof Calvo, Marie-Colline Leroy, Sarah Schlitz
Ludivine Dedonder, Sophie Thémont, Eric Thiébaud, Eliane Tillieux
Nathalie Dewulf, Erik Gilissen, Reccino Van Lommel
Mathieu Bihet, Christophe Bombled, Benoît Friart
Franky Demon, Servais Verherstraeten
Peter Mertens, Nadia Moscufo
Christian Leysen, Vincent Van Quickenborne
John Crombez, Joris Vandenbroucke

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	: socialistische partij anders
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de numerering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

I. — INTRODUCTION

La Chambre des représentants accorde, pour chaque parti politique qui est représenté à la Chambre des représentants par au moins un parlementaire, une dotation à l'ASBL qui a été désignée à cet effet par le parti concerné¹.

Pour pouvoir bénéficier de cette dotation, chaque parti doit inclure, dans ses statuts ou dans son programme, une disposition par laquelle il s'engage à respecter dans l'action politique qu'il entend mener, et à faire respecter par ses différentes composantes et par ses mandataires élus, au moins les droits et les libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950 et approuvée par la loi du 13 mai 1955, et par les protocoles additionnels à cette convention en vigueur en Belgique².

La dotation annuelle totale allouée à chaque parti politique est composée des montants suivants³:

1° un montant forfaitaire de 125 000 euros. Ce montant est majoré de 50 000 euros si, au sein du Sénat, au moins un membre appartient au même parti politique⁴;

2° un montant supplémentaire de 2,5 euros par vote valable exprimé, qu'il s'agisse d'un vote en tête de liste ou d'un vote nominatif, émis sur les listes de candidats reconnues par le parti politique lors de la dernière élection législative en vue du renouvellement intégral de la Chambre des représentants. Ce montant est majoré de 1 euro par vote valable exprimé pour l'élection de la Chambre des représentants si, au sein du Sénat, au moins un membre appartient au même parti politique⁵.

Les montants visés aux 1° et 2° sont adaptés aux variations de l'indice des prix à la consommation. Les indices de base sont respectivement ceux de janvier 1997 et janvier 2006⁶.

¹ Articles 15 et 22 de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour l'élection de la Chambre des représentants, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques.

² Article 15bis de la loi du 4 juillet 1989.

³ Article 16, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989.

⁴ Afin de constater qu'au moins un membre du Sénat appartient au même parti politique, au moins un membre de ce parti au sein du Sénat est tenu de le confirmer par lettre adressée au président de la Chambre des représentants. La majoration reste applicable jusqu'au prochain renouvellement intégral ou partiel du Sénat: article 16, alinéa 2, de la loi du 4 juillet 1989.

⁵ Voir note précédente.

⁶ Article 18, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989. L'alinéa 2 s'énonce comme suit: "L'adaptation aux fluctuations de l'indice pivot des prix à la consommation visée à l'alinéa 1er n'est pas appliquée de janvier 2012 jusqu'au mois dans lequel l'indice pivot atteint 122,01".

I. — INLEIDING

De Kamer van volksvertegenwoordigers verleent, per politieke partij die in de Kamer door ten minste één parlements lid vertegenwoordigd is, een dotatie aan de vzw die daartoe door de betrokken partij wordt aangewezen¹.

Om aanspraak te kunnen maken op deze dotatie, moet een partij, in haar statuten of haar programma een bepaling opnemen waarbij zij zich ertoe verbindt om in haar politieke actie ten minste de rechten en vrijheden, zoals gewaarborgd door het bij de wet van 13 mei 1955 bekrachtigde Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950 en door de in België van kracht zijnde aanvullende protocollen bij dit Verdrag, in acht te nemen en door haar diverse geledingen en verkozen mandatarissen te doen in acht nemen².

De totale jaarlijkse dotatie voor elke politieke partij is samengesteld uit de volgende bedragen³:

1° een forfaitair bedrag van 125 000 euro. Dit bedrag wordt verhoogd met 50 000 euro indien in de Senaat minstens een lid tot dezelfde politieke partij behoort⁴;

2° een aanvullend bedrag van 2,5 euro per geldig uitgebrachte stem, ongeacht of het een lijststem dan wel een naamstem is, op de door de politieke partij erkende kandidatenlijsten bij de laatste wetgevende verkiezing tot de gehele vernieuwing van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Dit bedrag wordt verhoogd met 1 euro per geldig uitgebrachte stem voor de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers indien in de Senaat minstens een lid tot dezelfde politieke partij behoort⁵.

De bedragen vermeld onder 1° en 2° worden aangepast aan de schommelingen van het indexcijfer der consumptieprijsen. De indexcijfers van respectievelijk januari 1997 en januari 2006 worden als basis genomen⁶.

¹ Art. 15 en 22 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

² Art. 15bis van de wet van 4 juli 1989.

³ Art. 16, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989.

⁴ Om vast te stellen dat minstens een lid in de Senaat tot dezelfde politieke partij behoort, dient minstens één lid van deze partij in de Senaat dit bij brief aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers te bevestigen. De verhoging blijft van toepassing tot de volgende gehele of gedeeltelijke vernieuwing van de Senaat: art. 16, tweede lid, van de wet van 4 juli 1989.

⁵ Zie vorige noot.

⁶ Art. 18, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989. Het tweede lid bepaalt: "De in het eerste lid bedoelde aanpassing aan de schommelingen van het indexcijfer der consumptieprijsen wordt niet toegepast vanaf januari 2012 tot de maand waarin de spilindex 122,01 wordt bereikt".

L'obtention d'une dotation implique que le conseil d'administration de l'asbl qui perçoit la dotation établit chaque année un rapport financier sur les comptes annuels du parti politique et de ses composantes. Le rapport financier est établi dans le respect des dispositions de la loi du 17 juillet 1975 relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises et de ses arrêtés d'exécution et comprend au moins les documents suivants⁷:

1. Un document identifiant le parti et ses composantes (...). L'identification comprend au moins le nom, le siège, la forme juridique, l'objet social et la composition (nom, domicile, profession) des organes de gestion et de contrôle de chacune des composantes du parti.

2. Le bilan et le compte de résultat de chaque composante du parti politique (...), établis conformément au schéma fixé par la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques⁸.

3. Les comptes consolidés du parti politique et de ses composantes comprenant un bilan consolidé, un compte de résultat consolidé, ainsi qu'une annexe explicative des rubriques du bilan consolidé et du compte de résultat consolidé selon le schéma arrêté par la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques⁹.

4. Un rapport du réviseur d'entreprises¹⁰ dans lequel celui-ci:

a) confirme que les comptes consolidés sont établis conformément aux dispositions réglementaires. Ce rapport constitue une attestation au sens des normes générales de révision établies par l'Institut des Réviseurs d'entreprises;

b) expose si l'organisation administrative et comptable du parti et de ses composantes est suffisante pour permettre d'établir des comptes consolidés;

c) analyse les données des comptes consolidés en mettant en évidence les aspects qui sont susceptibles

Het verkrijgen van een dotatie impliceert dat de beheerraad van de vzw die de dotatie ontvangt, elk jaar een financieel verslag opstelt over de jaarrekeningen van de politieke partij en haar componenten. Het financieel verslag wordt opgemaakt met inachtneming van de bepalingen vervat in de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen en de uitvoeringsbesluiten ervan en bevat ten minste de volgende documenten⁷:

1. Een document met de identificatie van de partij en haar componenten (...). De identificatie omvat minstens de benaming, de zetel, de rechtsvorm, het maatschappelijk doel en de samenstelling (naam, woonplaats, beroep) van de beheers- en controleorganen van elk van de partijcomponenten.

2. De balans en de resultatenrekening van elke component van de politieke partij (...), opgesteld volgens het schema vastgelegd door de Controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen⁸.

3. De geconsolideerde rekening van de politieke partij en haar componenten bestaande uit een geconsolideerde balans, een geconsolideerde resultatenrekening, alsook een verklarende toelichting van de rubrieken van de geconsolideerde balans en van de geconsolideerde resultatenrekening, volgens het schema vastgelegd door de Controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen⁹.

4. Een verslag van de bedrijfsrevisor¹⁰ waarin deze:

a) bevestigt dat de geconsolideerde rekening opgesteld is overeenkomstig de reglementaire bepalingen. Dit verslag geldt als een verklaring overeenkomstig de algemene controlenormen van het Instituut der Bedrijfsrevisoren;

b) toelicht of de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de partij en haar componenten voldoende is om geconsolideerde rekeningen op te maken;

c) de gegevens van de geconsolideerde rekening ontleedt, waarbij hij de aandacht vestigt op de aspecten

⁷ Art. 23, § 1er, de la loi du 4 juillet 1989. Ces documents sont énumérés en annexe de la loi du 4 juillet 1989.

⁸ Ce modèle est fixé dans l'annexe du règlement d'ordre intérieur adopté par la Commission de contrôle le 9 décembre 2015: DOC 54 1519/001.

⁹ Voir note précédente.

¹⁰ Celui-ci doit être désigné conformément à l'article 23, § 2, de la loi du 4 juillet 1989: "L'assemblée générale de (l'asbl) désigne un réviseur d'entreprises. Le réviseur d'entreprises établit chaque année un rapport sur le rapport financier [...]".

⁷ Art. 23, § 1, van de wet van 4 juli 1989. Deze documenten zijn opgesomd in de bijlage bij de wet van 4 juli 1989.

⁸ Dit model is vastgesteld in de bijlage bij het huishoudelijk reglement dat op 9 december 2015 werd goedgekeurd door de Controlecommissie: DOC 54 1519/001.

⁹ Zie vorige noot.

¹⁰ Deze moet aangesteld worden krachtens art. 23, § 2, van de wet van 4 juli 1989: "De algemene vergadering van de (vzw) stelt een bedrijfsrevisor aan. De bedrijfsrevisor stelt jaarlijks een verslag op over het (...) financieel verslag".

de favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que la comparabilité.

II. — CALENDRIER¹¹

La procédure de contrôle concernant les rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes se déroule selon un calendrier précis:

Clôture de l'exercice

31 décembre de l'exercice (en l'occurrence 2018): les partis politiques et leurs composantes clôturent leurs comptes.

Rapport financier et rapport du réviseur d'entreprises

Le conseil d'administration de l'ASBL désignée par chaque parti pour recevoir la dotation publique établit un rapport financier sur les comptes annuels du parti politique et de ses composantes¹². L'assemblée générale de l'ASBL désigne ensuite un réviseur d'entreprises, qui établit un rapport sur le rapport financier¹³.

Publication des rapports

Au plus tard le 30 juin qui suit l'exercice: les partis envoient leur rapport au président de la Chambre des représentants, qui veille à ce que ces rapports soient publiés sans délai dans les documents parlementaires¹⁴.

Avis de la Cour des comptes

Après le 30 juin, le président de la Chambre transmet sans délai un exemplaire des rapports financiers ou des documents parlementaires dans lesquels ces rapports ont été publiés, par lettre recommandée à la poste, à la Cour des comptes en la chargeant de rendre un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports.

La Cour des comptes doit rendre cet avis dans un délai de trois mois¹⁵.

¹¹ Les délais fixés dans ce calendrier ne sont pas prescrits à peine de nullité. Ce ne sont pas non plus des délais fixes: ils peuvent être interrompus et suspendus: art. 1er, 4°, et art. 24 de la loi du 4 juillet 1989; art. 11, alinéas 2 et 3, des statuts de la Commission de contrôle: DOC 54 1519/001 et *Moniteur belge*, 4 mars 2016; rapport Temmerman et Wilmès, DOC 54 1113/001, p. 12 et rapport Clarinval et Van Biesen, DOC 54 1072/003, p. 14.

¹² Art. 23, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989.

¹³ Art. 23, § 2, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁴ Art. 24, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁵ Art. 1er, 4°, alinéa 2, et art. 24, alinéa 2, de la loi du 4 juillet 1989.

die het begrip van de financiële toestand en resultaten, alsook de vergelijkbaarheid kunnen bevorderen.

II. — TIJDSHEMA¹¹

De controleprocedure betreffende de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten verloopt volgens een strak tijdschema.

Afsluiting boekjaar

31 december van het boekjaar (*in casu* 2018): de politieke partijen en hun componenten sluiten hun rekeningen af.

Financieel verslag en verslag bedrijfsrevisor

De beheerraad van de vzw die elke partij heeft aangewezen om de overheidsdotatie te ontvangen stelt een financieel verslag op over de jaarrekeningen van de politieke partij en haar componenten¹². Daarna wijst de algemene vergadering van de vzw een bedrijfsrevisor aan. Deze stelt een verslag op over het financieel verslag¹³.

Publicatie van de verslagen

Uiterlijk op 30 juni na het boekjaar: de partijen zenden hun verslag aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, die zorg draagt voor de onverwijde publicatie in de parlementaire stukken¹⁴.

Advies van het Rekenhof

Na 30 juni zendt de Kamervoorzitter onverwijld een exemplaar van de financiële verslagen of van de parlementaire stukken waarin deze verslagen gepubliceerd zijn, bij een ter post aangetekende brief naar het Rekenhof, met de opdracht een advies uit te brengen over de juistheid en volledigheid van deze verslagen.

Het Rekenhof moet dit advies uitbrengen binnen drie maanden¹⁵.

¹¹ De in dit schema bepaalde termijnen zijn niet voorgeschreven op straffe van nietigheid. Het zijn evenmin vaste termijnen: zij kunnen worden gestuit en geschorst: art. 1, 4° en art. 24, wet 4 juli 1989; art. 11, tweede en derde lid van de statuten van de Controlecommissie: DOC 54 1519/001 en *BS*, 4 maart 2016; verslag-Temmerman en Wilmès, DOC 54 1113/001, 12 en verslag-Clarinval en Van Biesen, DOC 54 1072/003, 14.

¹² Art. 23, § 1, eerste lid, wet 4 juli 1989.

¹³ Art. 23, § 2, wet 4 juli 1989.

¹⁴ Art. 24, eerste lid, wet 4 juli 1989.

¹⁵ Art. 1, 4°, tweede lid, en art. 24, tweede lid, wet 4 juli 1989.

Décision de la Commission de contrôle

La Commission de contrôle peut approuver le rapport sans observations, l'approuver en mentionnant ses observations ou le rejeter. Lorsque la Commission de contrôle approuve un rapport en mentionnant des observations ou le rejette, elle peut infliger une sanction¹⁶.

La Commission de contrôle prend cette décision dans les 135 jours à compter du 1er juillet qui suit l'exercice¹⁷. Ce délai est suspendu par l'examen de la Cour des comptes et pendant une période de vacances parlementaires¹⁸.

Les délais applicables pour l'exercice des compétences de la Commission de contrôle sont interrompus lors de la dissolution de la Chambre des représentants. Les nouveaux délais commencent à courir dès l'installation de la commission¹⁹.

III. — APERÇU DES ACTIVITÉS DE CONTRÔLE CONCERNANT L'EXERCICE 2018

Les treize partis politiques qui ont reçu une dotation publique durant l'exercice comptable 2018 ont transmis leurs rapports financiers respectifs au président de la Chambre des représentants, qui préside de plein droit la Commission de contrôle, pour le 30 juin 2019 (et donc dans les six mois de la clôture des comptes).

Les rapports financiers ont été publiés sous la forme de documents parlementaires le 4 juillet 2019²⁰.

Par lettre du 8 juillet 2019, le président de la Commission de contrôle a demandé l'avis de la Cour des comptes.

Par lettre du 2 octobre 2019, la Cour des comptes a transmis son avis²¹.

Cet avis a été transmis aux partis politiques, qui ont été invités à y répondre par écrit pour le 15 décembre

Beslissing van de Controlecommissie

De Controlecommissie kan het verslag zonder opmerkingen goedkeuren, het verslag goedkeuren met vermelding van haar opmerkingen of het verslag afkeuren. Wanneer de Controlecommissie een verslag goedkeurt met opmerkingen of afkeurt, kan zij een sanctie opleggen¹⁶.

De Controlecommissie neemt deze beslissing binnen 135 dagen te rekenen vanaf 1 juli na het boekjaar¹⁷. Deze termijn wordt geschorst door het onderzoek van het Rekenhof en tijdens een parlementaire recesperiode¹⁸.

Wanneer de Kamer van volksvertegenwoordigers ontbonden wordt, worden de voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Controlecommissie gestelde termijnen gestuit. De nieuwe termijnen beginnen te lopen vanaf de installatie van de commissie¹⁹.

III. — OVERZICHT VAN DE ONDERZOEKSWERKZAAMHEDEN BETREFFENDE HET BOEKJAAR 2018

De dertien politieke partijen die tijdens het boekjaar 2018 een overheidsdotatie hebben ontvangen, hebben hun financieel verslag aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, die van rechtswege voorzitter is van de Controlecommissie, bezorgd voor 30 juni 2019 (t.t.z. binnen zes maanden na het afsluiten van de rekeningen).

De financiële verslagen zijn gepubliceerd in de parlementaire stukken op 4 juli 2019²⁰.

Bij brief van 8 juli 2019 heeft de voorzitter van de Controlecommissie het advies van het Rekenhof gevraagd.

Bij brief van 2 oktober 2019 heeft het Rekenhof zijn advies bezorgd²¹.

Dit advies is aan de politieke partijen bezorgd met de vraag schriftelijk te reageren tegen 15 december 2019.

¹⁶ Art. 24, alinéa 3, et art. 25, §§ 2 et 3, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁷ Art. 24, alinéa 3, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁸ Art. 24, alinéa 2, et art. 1er, 4e, alinéa 5, de la loi du 4 juillet 1989. Le délai est également suspendu pendant une période de vacances parlementaires.

¹⁹ Art. 1er, 4e, alinéa 4, et art. 24, alinéa 2, de la loi du 4 juillet 1989.

²⁰ DOC 54 3161/001 à 004.

²¹ Le délai de 135 jours a, en d'autres termes, été suspendu pendant 114 jours. Cela a laissé à la Commission de contrôle jusqu'au 12 mars 2019 pour prendre une décision.

¹⁶ Art. 24, derde lid, en art. 25, §§ 2 en 3, wet 4 juli 1989.

¹⁷ Art. 24, derde lid, wet 4 juli 1989.

¹⁸ Art. 24, tweede lid en art. 1, 4e, vijfde lid, wet 4 juli 1989. De termijn wordt ook geschorst tijdens een parlementaire recesperiode.

¹⁹ Art. 1, 4e, vierde lid, en art. 24, tweede lid, wet 4 juli 1989.

²⁰ DOC 55 0022/1 t.e.m.4.

²¹ De termijn van 135 dagen is m.a.w. geschorst gedurende 114 dagen. Dit gaf de Controlecommissie de tijd tot 12 maart 2019 om een beslissing te nemen.

2019, ce qu'ils ont tous fait. Un aperçu de leurs réactions figure en annexe 5.2.

Après les élections du 26 mai 2019, la nouvelle commission de contrôle a été installée le 21 janvier 2020. Le nouveau délai de 135 jours ayant pris court à cette date, la commission de contrôle dispose d'un délai expirant le 4 juin 2020 pour prendre une décision. Ce délai pourrait encore être prolongé de la durée d'éventuelles vacances de Carnaval et de Pâques.

IV. — DISCUSSION ET VOTE – RÉUNIONS DES 21 JANVIER, 4 MARS ET 21 AVRIL 2020

Au cours de sa réunion du 21 janvier 2020, la commission de contrôle a désigné MM. André Flahaut et Wim Van der Donckt comme rapporteurs. Il leur a été demandé de rendre un rapport intermédiaire pour la prochaine réunion.

Lors de la réunion du 4 mars 2020 les rapporteurs ont rendu un rapport intermédiaire.

Lors de la réunion du 21 avril 2020 la Commission de contrôle a approuvé, à l'unanimité, les rapports financiers des partis politiques.

Les rapporteurs,

Le président,

André FLAHAUT
Wim VAN der DONCKT

Patrick DEWAELE

Alle partijen hebben dit gedaan. Een overzicht van de reacties wordt opgenomen als bijlage 5.2.

Na de verkiezingen van 26 mei 2019 is de nieuwe Controlecommissie geïnstalleerd op 21 januari 2020. Omdat de nieuwe termijn van 135 dagen opnieuw begon te lopen vanaf die datum, heeft de Controlecommissie tijd tot 4 juni 2020 om een beslissing te nemen. Deze termijn zou nog verlengd kunnen worden met de duur van eventuele krokus- en paasvakanties.

IV. — BESPREKING EN STEMMING – VERGADERINGEN VAN 21 JANUARI, 4 MAART EN 21 APRIL 2020

Tijdens haar vergadering van 21 januari 2020 heeft de Controlecommissie de heren André Flahaut en Wim Van der Donckt aangewezen als rapporteurs. Aan hen is gevraagd tegen de volgende vergadering een tussentijds verslag uit te brengen.

Tijdens de vergadering van 4 maart 2020, hebben de rapporteurs een tussentijds verslag uitgebracht.

Tijdens de vergadering van 21 april 2020 heeft de Controlecommissie de financiële verslagen eenparig goedgekeurd.

De rapporteurs,

De voorzitter,

André FLAHAUT
Wim VAN der DONCKT

Patrick DEWAELE

V. — ANNEXES

A. Avis de la Cour des comptes

V. — BIJLAGEN

A. Advies van het Rekenhof

Avis de la Cour des comptes
concernant les rapports
financiers sur la comptabilité
des partis politiques et de leurs
composantes (Exercice 2018)

Rapport adopté en assemblée générale de la Cour des comptes du 02/10/2019

INTRODUCTION

1 Objet et fondement légal de l'avis

Par lettre du 8 juillet 2019, le président de la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques de la Chambre des représentants (ci-après la Commission de contrôle) a transmis à la Cour des comptes les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes pour l'exercice 2018¹ et lui a demandé de rendre, dans un délai de trois mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports.

En vertu de l'article 24, deuxième alinéa, de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour l'élection de la Chambre des représentants, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, modifiée par celle du 6 janvier 2014 et par celle du 11 juin 2015, le président de la Chambre des représentants transmet « *sans délai un exemplaire des rapports financiers ou des documents parlementaires visés à l'alinéa 1er, par lettre recommandée à la poste, à la Cour des comptes en la chargeant de rendre, en application de l'article 1er, 4°, alinéa 3, dans un délai de trois mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports. La Cour des comptes peut en outre demander des renseignements supplémentaires à l'institution visée à l'article 22.* ».

Dans son premier avis remis le 6 août 2003 portant sur les rapports financiers afférents à l'exercice 2002², la Cour des comptes a précisé le cadre légal dans lequel s'inscrit son intervention.

La loi du 6 janvier 2014 modifiant la loi du 4 juillet 1989 a réformé trois des modalités de contrôle de la Cour des comptes dans le cadre de la reddition de son avis sur les rapports financiers des partis politiques :

- L'article 28, 3°, porte la période d'examen des rapports financiers de un à trois mois.
- L'article 28, 4°, prévoit que la Cour des comptes peut demander des renseignements supplémentaires à l'institution visée à l'article 22.
- L'article 31 énonce que le bilan et le compte de résultats de chaque composante des partis politiques sont établis conformément au schéma fixé par la Commission de contrôle.

En vertu des articles 3 et 6 de la loi du 11 juin 2015 modifiant la loi du 4 juillet 1989 précitée, ces trois dispositions ont été d'application pour la première fois pour les rapports financiers relatifs à l'exercice 2015.

Le nouveau modèle de rapport financier est constitué par l'annexe 1 du règlement d'ordre intérieur³, adopté par la Commission de contrôle en date du 9 décembre 2015. Les principales modifications par rapport à l'ancien modèle ont été répertoriées dans l'avis de la Cour des

¹ DOC 55 0022/001 à 004.

² DOC 51 0021/003, p. 18 et 19.

³ DOC 54 1519/001.

comptes concernant les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes pour l'exercice 2015⁴.

2 Demandes de renseignements supplémentaires de la Cour

Les nouvelles dispositions légales ne consacrent aucune mention à la publicité à accorder aux demandes de renseignements supplémentaires que la Cour des comptes peut, le cas échéant, adresser aux partis politiques ou aux réponses formulées par les partis. La Cour des comptes a décidé de s'adresser individuellement aux partis, sans faire mention des questions posées aux autres (sauf dans le cas de questions communes à l'ensemble des partis).

Les demandes de renseignements supplémentaires s'articulent comme suit :

1. Questions adressées à l'ensemble des partis politiques

Ces questions portent essentiellement sur la collecte d'informations susceptibles de permettre à la Cour des comptes de formuler des recommandations destinées à améliorer la comparabilité des rapports financiers des différents partis politiques. Les questions sont identiques pour l'ensemble des partis. Les réponses reçues sont traitées anonymement dans l'avis rendu par la Cour des comptes.

2. Questions portant sur les comptes rendus par une ou plusieurs composante(s) du parti

3. Questions portant sur les comptes consolidés du parti

Les réponses portant sur des questions spécifiquement adressées à un parti sont traitées, selon leur objet, dans la partie 1 ou 2 de l'avis, avec la mention « (information supplémentaire) ».

Les réponses aux questions adressées à l'ensemble des partis politiques font, le cas échéant, l'objet d'un développement dans la partie 3 de l'avis rendu par la Cour des comptes. Dans le cadre de l'examen des rapports financiers relatifs à l'exercice 2018, aucune question commune à l'ensemble des partis n'a toutefois été posée.

Compte tenu des données disponibles dans les documents parlementaires, le contrôle des rapports financiers de l'année 2018 des partis politiques porte, comme lors des exercices précédents, sur les aspects formels (Partie 1) et financiers (Partie 2). La Cour des comptes ne se prononce donc pas sur la validité et sur la réalité des opérations sous-jacentes, étant donné qu'elle n'a pas accès aux pièces justificatives.

⁴ DOC 54 1959/005, p. 46 et 47.

MISE EN ŒUVRE DES RECOMMANDATIONS FORMULÉES PAR LA COUR DES COMPTES DANS SES PRÉCÉDENTS AVIS

- 1 Dans son avis portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2015, la Cour des comptes a formulé diverses recommandations destinées à renforcer la transparence et la comparabilité des rapports financiers.
 - a) Elle a suggéré à la Commission de contrôle de rappeler aux partis la nécessité de respecter rigoureusement le nouveau modèle de rapport financier et, le cas échéant, de restructurer la présentation de leurs documents additionnels (DOC 54 1959/005, p. 50).
 - b) Elle a proposé de reprendre, au cadre XVI « Règles d'évaluation » du schéma légal, un texte introductif demandant aux partis de communiquer l'ensemble de leurs règles d'évaluation et, dans l'attente de l'adaptation de ce schéma, de recommander aux partis de déjà reprendre, sous le cadre précité, l'intégralité de leurs règles d'évaluation (DOC 54 1959/005, p. 54).
 - c) Elle a recommandé d'inviter les partis à mentionner, au même cadre XVI « Règles d'évaluation », des informations complémentaires lorsque des règles d'évaluation ont été modifiées depuis le dernier exercice, et ce notamment quant à leur incidence sur la lisibilité et la comparabilité des comptes annuels (DOC 54 1959/005, p. 56).
 - d) Sur la base des réponses aux questions adressées à l'ensemble des partis politiques, la Cour des comptes a constaté que certains d'entre eux utilisaient la technique comptable des fonds affectés (notamment en matière de propagande électorale) en lieu et place de celle des provisions. Au terme de son examen⁵, la Cour a estimé que la technique des fonds affectés ne pouvait pas s'appliquer dans le cadre des ASBL (et associations de fait) composant les partis politiques.

En conséquence, la Cour a recommandé à la Commission de contrôle d'inviter les organes de gestion des partis concernés à déterminer, dans le courant de l'exercice 2016, la nouvelle affectation comptable à donner à leurs fonds affectés actuels et à modifier les éventuelles règles d'évaluation y relatives. Pour ce qui concerne plus spécifiquement les fonds affectés aux dépenses électorales, elle a recommandé que les partis concernés procèdent au transfert comptable de ces fonds à destination du poste de provisions pour propagande électorale repris au passif et que, dans le futur, seules lesdites provisions enregistrent les décisions de l'organe de gestion en la matière (DOC 54 1959/005, p. 76).

⁵ DOC 54 1959/005, p. 73 à 76.

La Cour des comptes a confirmé⁶ son point de vue quant à l'application stricte de la loi du 17 juillet 1975 et de ses arrêtés d'exécution ainsi qu'au recours général et exclusif⁷ de la technique des provisions, en particulier en matière de couverture des charges électorales futures. Elle a par ailleurs précisé qu'à son estime, en fonction de règles d'évaluation fixées par l'organe de gestion, un plan progressif de dotations aux provisions pour propagande électorale pourrait être établi sur plusieurs années et que, sous l'impulsion de la Commission de contrôle, le législateur pourrait, le cas échéant, fixer un certain nombre de règles de base à appliquer par l'ensemble des partis.

- e) Le traitement, par la Cour des comptes, des réponses à la seconde question adressée à l'ensemble des partis politiques a mis en évidence des divergences quant à la manière dont les partis politiques procédaient à l'enregistrement comptable de leurs taxes et impôts. Cette diversité de traitement résulte à la fois de l'interprétation des législations comptables applicables et de l'inadéquation de l'intitulé « Impôts sur le résultat » du schéma légal actuel par rapport au régime d'imposition propre aux ASBL.

En conséquence, la Cour a suggéré que la Commission de contrôle demande aux partis politiques de lire l'intitulé « Impôts sur le résultat » comme correspondant à « Charge d'impôts supportée au cours de l'exercice » et, dans cette optique, de respecter, à dater de l'exercice 2016, la subdivision comptable proposée dans l'avis rendu par la Cour (DOC 54 1959/005, p. 79).

- 2 Dans son avis rendu en 2017 portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2016, la Cour des comptes a également formulé des recommandations.

Deux d'entre elles constituaient des rappels de recommandations formulées en 2016. Elles avaient trait à (cf. point a ci-dessus) la limitation de l'adjonction de documents non prévus par le schéma légal (DOC 54 2449/006, p. 38) et (cf. point b ci-dessus) à la communication de l'intégralité des règles d'évaluation (DOC 54 2449/006, p. 42).

La troisième et dernière recommandation résultait de la constatation, par la Cour des comptes, de ce que le schéma légal relatif aux comptes de résultats des composantes ainsi qu'au compte consolidé, tel qu'actuellement en vigueur conformément à l'annexe 1 du règlement d'ordre intérieur de la Commission de contrôle, n'intégrait pas les modifications apportées par l'arrêté royal du 18 décembre 2015 (M.B. du 30 décembre 2015), à l'arrêté royal du 30 janvier 2001 portant exécution du code des sociétés. En conséquence, la Cour des comptes a suggéré à la Commission de contrôle d'examiner si elle souhaitait conserver les spécificités actuelles du schéma du rapport financier à rendre par les partis politiques ou si, au contraire, elle entendait aligner ledit schéma sur les nouvelles prescriptions légales (DOC 54 2449/006, p. 39).

⁶ Confirmation formulée dans le cadre de la réponse que la Cour des comptes a transmise, en date du 10 mai 2017, avec copie au président de la Commission de contrôle, au président de l'Institut des réviseurs d'entreprises. Ce dernier avait interrogé la Cour des comptes sur l'utilisation - éventuellement conjointe - de la technique comptable des fonds affectés (ou des réserves) et des provisions, ainsi que sur la possible répartition, sur plusieurs exercices, de l'estimation des charges électorales futures.

⁷ Les règles de comptabilisation en matière de réserves, découlant de la loi de 1975 et de ses arrêtés d'exécution, restent évidemment intégralement d'application mais hors toute substitution à la technique des provisions.

- 3 Dans son avis rendu en 2018 portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2017, la Cour des comptes a formulé les recommandations suivantes.
- a) La Cour des comptes a observé que les comptes de divers partis, tout comme le schéma légal prévu pour la présentation des données relatives aux comptes des composantes et au compte consolidé, ne mentionnaient pas l'ensemble des sous-totaux ou totaux intermédiaires de certaines rubriques comptables. La Cour des comptes a dès lors recommandé à la Commission de contrôle d'examiner si elle entend adapter le schéma légal afin d'y généraliser la mention des (sous-) totaux pour l'ensemble des rubriques concernées ou de préciser si la version actuelle peut être maintenue telle quelle (DOC 54 3161/005, p. 41).
- b) La Cour des comptes a recommandé à la Commission de contrôle de préciser, dès que possible, si les partis sont tenus d'intégrer les mentions actuellement reprises sous le cadre XVI dans leurs règles d'évaluation et, par voie de conséquence, d'en respecter également la teneur.

La Commission de contrôle devrait également préciser, dès que possible, si les mentions actuellement reprises sous le cadre XVI sont à considérer comme les seules devant être formulées par les partis à titre de règles d'évaluation ou si, au contraire, elles n'ont qu'une valeur exemplative, ce qui impliquerait alors de facto que les partis seraient tenus de communiquer l'ensemble (ou, à tout le moins, une plus large partie) de leurs règles d'évaluation.

Vu que la mention intégrale des règles d'évaluation contribue à la transparence des chiffres communiqués dans les rapports financiers, la Cour des comptes a réitéré une fois encore sa recommandation formulée dans ses deux avis précédents, visant à demander à la Commission de contrôle de reprendre au cadre XVI « Règles d'évaluation » un texte introductif invitant les partis à communiquer l'ensemble de leurs règles d'évaluation applicables. Dans l'attente de cette adaptation, une recommandation allant en ce sens pourrait être adressée aux partis politiques (DOC 54 3161/005, p. 44).

- c) Le traitement des réponses à la question adressée à l'ensemble des partis politiques a conduit la Cour des comptes à constater que les différences dans la gestion des actifs immobiliers par les partis politiques, en fonction de leurs besoins et de leur propre organisation structurelle, aboutissent à des traitements comptables et à des rapports financiers différents et que cette situation va à l'encontre des objectifs d'uniformité et de comparabilité, poursuivis par la loi du 4 juillet 1989, en matière de comptabilité et de rapportage financier des partis politiques.

Dans le même temps, la Cour a observé que les sociétés à vocation immobilière qui sont indûment (au regard de la loi du 4 juillet 1989) incluses dans le patrimoine de consolidation donnent une image comptable plus conforme de la réalité économique patrimoniale et de ses incidences sur le compte de résultats des composantes (et du compte consolidé). Elles contribuent donc à une meilleure transparence comptable que les sociétés à vocation immobilière qui sont dûment exclues (au regard de la loi précitée) du patrimoine de consolidation et qui ne sont représentées que par des participations financières.

La Cour des comptes a dès lors recommandé à la Commission de contrôle d'examiner l'opportunité de revoir la notion de « composante » en vue d'y intégrer les sociétés à vocation de gestion patrimoniale.

En vue d'accroître la conformité des rapports financiers à la réalité économique des partis politiques, la Cour des comptes est également d'avis que la Commission de contrôle devrait examiner la pertinence d'intégrer, dans le périmètre de consolidation, toute entité détenue par un parti qui, bien que ne répondant pas à la notion de composante, présenterait un actif d'un montant supérieur à celui que fixerait le législateur (DOC 54 3161/005, p. 58).

- 3.4 Les documents parlementaires relatifs à l'examen, par la Commission de contrôle, des rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes pour les exercices 2015⁸, 2016⁹ et 2017¹⁰ ne font pas mention de discussion ou de décision quant aux recommandations émises par la Cour des comptes dans le cadre des rapports financiers des trois exercices précités.

A l'occasion de la transmission de leurs réactions sur l'avis de la Cour des comptes relatif aux rapports financiers de l'exercice 2017, trois partis ont signalé¹¹ qu'ils attendaient, en l'une ou l'autre matière, une prise de position de la Commission de contrôle.

⁸ DOC 54 1959/005.

⁹ DOC 54 2449/006.

¹⁰ DOC 54 3161/005.

¹¹ DOC 54 3161/005, p.60 à 64.

Partie 1 - Aspects formels

1 Respect du modèle de rapport financier

- 1.1 La Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie significative ou de lacune majeure en ce qui concerne le respect de la structure générale des rapports financiers relatifs à l'exercice 2018.
- 1.2 Comme lors des précédents exercices, il subsiste néanmoins des manquements mineurs dans le chef de certains partis, plus spécifiquement en ce qui concerne :
- la formulation de l'alinéa introductif prévu par le schéma légal (titre ou texte non conforme, mention ou paragraphe additionnel);
 - l'absence de numérotation des quatre rubriques prévues par le schéma légal ou une numérotation différente de celles-ci;
 - l'adjonction d'informations ou de documents non prévus par le schéma légal, tels que description des méthodes de consolidation, rapport au conseil d'administration ou rapport de gestion, résumé financier (ancien modèle II), approbation interne des comptes, logiciel comptable utilisé, conclusions, informations de portée didactique, informations sur le siège social des composantes, bilan selon modèle BNB ou encore liste de donateurs.

La Cour des comptes recommande à la Commission de contrôle d'inviter l'ensemble des partis politiques à vérifier si la présentation de leur rapport financier n'est pas concernée par l'un ou l'autre de ces manquements et à procéder aux éventuelles adaptations nécessaires lors de l'établissement des futurs rapports financiers.

2 Qualité du ou des signataire(s) des états financiers

Le schéma légal prévoit que le texte introductif du rapport financier soit signé par la/les personne(s) autorisée(s) à représenter l'ASBL chargée, en vertu des articles 22 et 23 de la loi du 4 juillet 1989, de l'élaboration des rapports financiers.

Les dispositions précitées sont respectées par tous les partis.

3 Existence des données identificatrices et financières pour chacun des partis politiques et chacune de leurs composantes

Pour l'ensemble des partis, aucune donnée identificatrice et financière n'est manquante.

4 Respect des exigences formelles relatives aux données identificatrices des partis politiques et de leurs composantes

- 4.1 En ce qui concerne l'exercice 2018, la Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie et/ou de manquement significatif quant à la manière dont les différents partis politiques ont répondu aux exigences formelles relatives à l'identification de leurs différentes composantes.

4.2 Comme lors des exercices précédents, divers manquements formels mineurs continuent à être observés, à des degrés divers, auprès de la plupart des partis, portant sur l'absence occasionnelle, voire systématique :

- de la profession des membres de l'organe de gestion (ou la confusion éventuelle de cette dernière avec la fonction dans l'organe de gestion);
- de l'adresse de membres de l'organe de gestion;
- du numéro de l'article des statuts relatif à l'objet social des ASBL ou de l'objet social lui-même;
- de la composition de l'organe de contrôle.

5 Respect des schémas prévus pour la présentation des données relatives aux comptes des composantes et au compte consolidé

5.1 Tous les comptes des composantes d'un parti [Vlaams Belang] présentent, une page sur deux, des montants relatifs à l'exercice précédent partiellement ou totalement tronqués, ce qui n'en permet pas la lecture normale. Au niveau des comptes consolidés, ce constat ne s'applique qu'au seul numéro d'entreprise.

5.2 Les bilans et les comptes de résultats des composantes de deux partis [DéFI et PP] ne respectent pas le schéma légal et ne comportent pas les montants de l'exercice précédent. La présentation des comptes consolidés est par contre correcte.

Un de ces partis [DéFI] précise, dans le cadre de ses réactions¹² sur le précédent avis de la Cour des comptes, que *"ce point est mineur dans la mesure où ce schéma n'est pas obligatoire dans le chef des petites ASBL; cependant DéFI veillera à reprendre le schéma propre aux ASBL en 2018 pour éviter la répétition de ce point"*. La Cour relève que le modèle de rapport financier, constitué par l'annexe 1 du règlement d'ordre intérieur précité, impose une présentation différente de celle prévue pour les ASBL et, par ailleurs, identique pour chaque composante, quelle que soit sa taille ou sa forme juridique. Nonobstant la réaction du parti, cette présentation n'est pas respectée pour les comptes 2018.

L'autre parti [PP] signale, également dans le cadre de ses réactions¹³ sur l'avis de la Cour des comptes relatif aux rapports financiers de l'exercice 2017, qu'il a *"pris bonne note de la remarque et a obtenu le schéma légal pour l'établissement des bilans et comptes des composantes. Ce schéma sera utilisé lors des prochains exercices."* Le schéma légal n'est toutefois pas utilisé dans le cadre de la reddition du rapport financier portant sur l'exercice 2018.

¹² DOC 54 3161/005, p. 61.

¹³ DOC 54 3161/005, p. 61.

5.3 Divers manquements formels mineurs sont également observés dans le chef de l'un ou l'autre parti :

- l'utilisation de tout ou partie du schéma consolidé en lieu et place du schéma prévu pour les composantes;
- la présentation de comptes bilingues;
- l'indication du numéro national d'entreprise sur chaque page des (seuls) comptes consolidés;
- la mention de montants négatifs entre parenthèses (en lieu et place de l'utilisation du signe « moins »).

5.4 La Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie comptable significative au niveau des annexes des comptes consolidés (examen limité).

6 Exhaustivité et présentation générale des données financières

6.1 L'exhaustivité et la présentation générale des comptes ne posent pas de problèmes majeurs. Cette observation tient compte des entités pour lesquelles les partis ont justifié ou commenté antérieurement l'absence de toute donnée financière ainsi que les éventuelles particularités structurelles ou comptables de certaines de leurs composantes.

6.2 Le résultat de l'exercice précédent de la composante *association de fait Groen Provincieraad Antwerpen* d'un parti [Groen] ne mentionne pas de montant mais la lettre "A". Le montant qu'il convient de lire est de 4.284,56 euros.

Au niveau des comptes consolidés du même parti, le montant de l'exercice précédent repris à la rubrique Immobilisations financières est celui arrêté au terme de l'exercice 2016. Le montant indiqué (1.878,69 euros) doit être remplacé par 884.928,69 euros. Le total des actifs immobilisés est, lui, correct.

À la lecture des annexes XI.B et XI.C du même parti, il apparaît que le montant de 856.935,90 euros, repris à la rubrique "Assemblées" de l'annexe XI.A, devrait plutôt être mentionné à la rubrique "Charges électorales" de la même annexe.

7 Rapport du réviseur d'entreprises - Remarques éventuelles relatives à l'attestation des comptes

7.1 Tous les rapports des réviseurs d'entreprises portant sur la comptabilité des partis sont joints et sont formulés sans réserve.

7.2 Tous les rapports mentionnent, conformément au point 4.b. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989, le caractère suffisant de l'organisation administrative et comptable des partis politiques.

8 Rapport du réviseur d'entreprises - Analyse destinée à favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que la comparabilité

- 8.1** Les dispositions du point 4.c. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989 laissent une part d'appréciation dans le chef du réviseur d'entreprises. La nature et l'étendue des informations fournies varient ainsi fortement selon les partis politiques.
- 8.2** Le rapport du réviseur d'entreprises d'un parti [MR] ne comporte aucune analyse mais renvoie¹⁴ au rapport du conseil d'administration sur les comptes consolidés joint en annexe.
- 8.3** Le rapport du réviseur d'entreprises d'un autre parti [PP] ne fournit aucune analyse.

9 Données relatives aux règles d'évaluation (Cadre XVI)

- 9.1** Tous les rapports financiers mentionnent des règles d'évaluation. L'étendue de ces dernières varie toutefois selon les différents partis.
- 9.2** Trois partis [MR - PTB-PVDA - PP] mentionnent exclusivement les règles d'évaluation reprises dans le modèle de rapport financier.

Un de ces partis [MR] précise que ses règles d'évaluation sont restées inchangées. Il fournit toutefois un nouvel élément d'information en précisant que les logiciels sont amortis en trois ans.

Tout comme lors du précédent exercice, un autre de ces partis [PP] communique des chiffres relatifs à l'évolution de ses stocks en 2016 et 2017. Viennent s'y ajouter les variations propres à 2018. Ces informations n'ont pas lieu de figurer dans les règles d'évaluation.

- 9.3** Les autres partis reprennent des règles d'évaluation différentes et généralement plus détaillées que celles figurant dans le schéma légal.
- 9.4** Sept partis [N-VA - Open Vld - sp.a - cdH - Groen - Ecolo - Vlaams Belang] mentionnent spontanément le fait qu'ils produisent l'ensemble de leurs règles d'évaluation.
- 9.5** Deux partis [PS - PP] ne font pas mention de la règle d'évaluation prévue par l'actuel schéma légal qui fait état de l'absence de stocks, de créances ou de dettes exprimés en devises.

Cette observation n'est toutefois pertinente que si la Commission de contrôle considère que le texte repris au cadre XVI fait effectivement partie intégrante du schéma financier.

¹⁴ DOC 55 0022/001, p. 548.

À ce sujet, la Cour rappelle les diverses recommandations formulées au point 3, b, de la page 6 du présent avis.

- 9.6** Un parti [DéFI] reprend les règles d'évaluation du schéma légal tout en y ajoutant trois lignes. Tout comme lors de l'exercice précédent et en dépit de l'information selon laquelle des corrections allaient être apportées¹⁵, les deux premières lignes (relatives à des intérêts ou à des charges exprimés en devises) continuent à avoir une portée contradictoire avec la déclaration préalable qu'il n'existe pas de créance ou de dette exprimée en devises. Par ailleurs, la dernière ligne (obligation de constituer des provisions pour tous les risques prévisibles) ne fait que reformuler une obligation prévue par la législation comptable. Nonobstant ces constatations et le nombre réduit des règles d'évaluation communiquées, le parti précise de nouveau, dans un commentaire¹⁶ faisant suite à l'identification de ses composantes, que : « *[les règles d'évaluation] reprennent l'intégralité de celles intervenant dans le cadre des opérations comptables de l'entité consolidante et des composantes consolidées* ».

10 Données relatives à la méthode de consolidation (Cadre XVII)

À l'exception de deux partis [PTB-PVDA - DéFI] qui ne reprennent aucune mention à ce cadre, la manière dont l'ensemble des partis politiques a complété le cadre XVII n'appelle pas de remarque.

11 Données relatives au tableau de concordance des patrimoines (Cadre XVIII)

- 11.1** Comme lors des précédents exercices, un parti [Ecolo] communique un second cadre XVIII qui intègre les mouvements sur subsides. De ce fait, cette annexe pourrait utilement remplacer l'actuel cadre XVIII.
- 11.2** Le rapport financier de deux partis [PS - DéFI] ne mentionne pas le texte repris dans le schéma légal, au bas du cadre XVIII (rubrique « Remarques »). Chez l'un des deux partis [PS], des remarques ad hoc sont néanmoins formulées. Pour le second parti [DéFI], tout comme lors du précédent exercice, un réajustement de la position des lignes de ce cadre (et du cadre XVII) est recommandé.

12 Demandes de renseignements supplémentaires

La Cour des comptes a adressé des demandes de renseignements supplémentaires à huit partis politiques. Tous les partis ont communiqué leurs réponses dans le délai imparti (un mois).

¹⁵ DOC 54 3161/005, p. 63.

¹⁶ DOC 55 0022/004, p. 1836.

Partie 2 - Aspects financiers

1 Examen des variations entre exercices

Comme lors des précédents avis, l'examen des variations entre exercices a été réalisé par rapport à un double seuil (critère) de matérialité.

Un montant absolu, égal à 5% du pied du bilan consolidé de l'année 2018, a été retenu comme premier seuil de matérialité. Tout montant supérieur à ce chiffre de référence, qu'il porte sur l'exercice sous revue ou sur l'exercice précédent, a été examiné en vue de vérifier s'il répondait également à un second seuil de matérialité.

Le second critère retenu porte sur la hauteur de la variation intervenue entre les deux exercices. Tout chiffre de l'exercice 2018, présentant une valeur au minimum doublée - ou au minimum réduite de moitié - par rapport à celle de l'exercice 2017 est considéré comme respectant le second critère de matérialité.

Sur la base de ces deux seuils cumulés, la Cour des comptes a procédé à un examen de l'ensemble des variations annuelles figurant dans les rapports financiers. Toute rubrique dont les montants répondent au double critère précité est évoquée ci-après et peut constituer un point d'attention pour la Commission de contrôle.

Lorsqu'une explication de la variation enregistrée a pu être approchée grâce aux données reprises dans les états financiers ou aux commentaires additionnels communiqués par les partis, elle est reprise en commentaires.

1.1 Constatations communes à la majorité des partis politiques

L'exercice 2018, contrairement à l'exercice 2017, a été une année électorale.

Tous les partis présentent, en 2018, des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales, supérieures à 2017.

À l'exception de deux partis [Vlaams Belang et DéFI], tous les partis ont procédé à des reprises/utilisations nettes de provisions pour risques et charges (lesquelles comprennent - mais pas exclusivement - les provisions pour propagande électorale). Un parti [Vlaams Belang] a enregistré une dotation nette alors qu'aucun mouvement n'a été enregistré, tout comme lors du précédent exercice, chez un autre parti [DéFI].

La conjonction des deux phénomènes évoqués ci-dessus génère un impact négatif sur le compte de résultats 2018 pour l'ensemble des partis politiques.

Les observations qui suivent portent sur les montants bilantaires consolidés. Dans le chef de la plupart des partis, une ou deux composantes enregistrent les principales variations en matière de charges électorales et de mouvements de provisions y associés. Afin d'éviter d'inutiles redites, ces variations (au niveau des composantes) ne sont pas évoquées dans les paragraphes qui suivent.

Le tableau ci-après illustre, pour l'ensemble des partis politiques, les chiffres observés en la matière.

Tableau 1 – Impact, sur le compte de résultats, des variations des charges comptabilisées en matière de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales, et des mouvements de provisions pour risques et charges (en milliers d'euros)

Partis	Charges (1)		Delta en résultat (3)	Provisions (2)		Delta en résultat (4)	Delta net en résultat (5)
	2018	2017		2018	2017		
N-VA	9.374	4.493	-4.881	-1.400	850	2.250	-2.631
PS	2.733	1.287	-1.446	-670	761	1.431	-15
MR	3.528	1.984	-1.544	-275	1.110	1.385	-159
CD&V	3.135	1.586	-1.549	-1.244	915	2.159	610
Open Vld	2.473	665	-1.808	-1.032	861	1.893	85
sp.a	3.285	987	-2.298	-608	1.080	1.688	-610
cdH	1.506	776	-730	-547	1.380	1.927	1.197
Groen	1.579	644	-935	-604	-88	516	-419
Ecolo	1.190	530	-660	-127	353	480	-180
Vlaams Belang	3.102	905	-2.197	179	225	46	-2.151
PVDA-PTB	647	409	-238	-52	-74	-22	-260
DéFI	460	0	-460	0	-27	-27	-487
PP	138	25	-113	-51	25	76	-37

- (1) Ce poste correspond à la rubrique II, B, 4, « Charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales » du compte de résultats (consolidé).
- (2) Ce poste correspond à la rubrique II, F, du compte de résultats (consolidé). Montant positif = dotation nette aux provisions pour risques et charges. Montant négatif = utilisation nette ou reprise nette de provisions pour risques et charges.
- (1&2) Les données chiffrées composant les colonnes « Charges » et « Provisions » contiennent des montants autres que ceux strictement liés aux seules charges électorales. L'incidence nette de ces dernières sur le compte de résultats est fournie par la dernière ligne de l'annexe XI.C des rapports financiers.
- (3) Pour tous les partis, ce delta représente l'incidence sur le compte de résultats 2018 (par rapport à 2017) de la comptabilisation, au cours de l'exercice 2018, des charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales.

- (4) Ce delta représente l'incidence sur le compte de résultats 2018 (par rapport à 2017) des mouvements de provisions pour risques et charges enregistrés au cours de l'exercice.
- (5) Ce delta représente l'impact final net sur le compte de résultats 2018 (par rapport à 2017), des impacts cumulés évoqués aux points (3) et (4). Montant positif = impact net positif. Montant négatif = impact net négatif.

1.2 N-VA

a) Comptes consolidés

Le résultat courant avant résultat financier passe de 3.703.442 euros à -213.494 euros principalement en raison des mouvements évoqués au tableau 1 ci-dessus ainsi que de l'accroissement des charges de fonctionnement administratif et des charges de personnel.

b) Composantes

Le résultat courant avant résultat financier de l'*ASBL N-VA* (entité consolidante) passe de 3.402.921 euros à 566.601 euros pour des raisons similaires à celles évoquées au niveau des comptes consolidés.

1.3 PS

a) Comptes consolidés

Pas de rubrique concernée.

b) Composantes

Le résultat courant avant résultat financier de l'*ASBL Fonsoc* (entité consolidante) passe de 973.532 euros à -198.222 euros en raison de la diminution des contributions en provenance des entités liées consolidées.

1.4 MR

a) Comptes consolidés

Les immobilisations en cours et acomptes versés passent de 0 euro à 1.145.253 euros. Ce montant correspond à la valorisation de travaux en cours au terme de l'exercice 2018 dans le cadre de la rénovation du siège social de l'*ASBL GAL* (information supplémentaire).

b) Composantes

Pas de rubrique concernée.

1.5 CD&V**a) Comptes consolidés**

Les dettes sur activités courantes à un an au plus passent de 185.383 euros à 808.508 euros. C'est essentiellement une comptabilisation différente des dettes envers les sections ("*afdelingen*" dans la réponse du parti) et les autres entités liées non consolidées qui est à l'origine de la variation. En 2016 et 2018, les dettes en question ont été comptabilisées en "Dettes sur activités courantes", alors qu'elles l'ont été en "Autres dettes" en 2017 (information supplémentaire). Le parti n'a pas précisé la raison de ces traitements comptables différents.

b) Composantes

Pas de rubrique concernée.

1.6 Open Vld**a) Comptes consolidés**

Les charges de dotations aux entités liées non consolidées passent de 293.687 euros à 644.260 euros, en raison du soutien aux campagnes électorales d'entités régionales et locales qui ne font légalement pas partie du périmètre de consolidation (information supplémentaire).

b) Composantes

Pas de rubrique concernée.

1.7 sp.a**a) Comptes consolidés**

- Les dettes sur activités courantes à un an au plus passent de 387.121 euros à 1.034.112 euros. Cet accroissement trouve son origine dans des factures reçues en fin d'exercice et portant principalement sur des coûts de pré-campagnes en vue des élections de l'année 2019 (information supplémentaire).
- Les produits divers passent de 396.475 euros à 1.142.068 euros. Cette augmentation résulte principalement de la récupération de charges relatives aux élections communales d'octobre 2018 auprès d'entités locales non consolidées (information supplémentaire).

b) Composantes

Pas de rubrique concernée.

1.8 cdH

a) Comptes consolidés

Les charges de publications passent de 199.687 euros à 716.800 euros en raison de l'accroissement des dépenses en matière de propagandes et de communications politiques (information supplémentaire). Il est possible qu'une partie des charges de propagande évoquées dans la réponse du parti constitue, dans les faits, des dépenses électorales qui relèveraient alors davantage de la rubrique II.B.4. du compte de résultats relative aux charges de réclame, de propagande et d'assemblées, y compris des charges électorales.

b) Composantes

- Les charges de publications de l'*ASBL Action solidaire* (entité consolidante) passent de 120.645 euros à 552.982 euros pour la même raison que celle évoquée ci-dessus au niveau du compte consolidé.
- Les autres dettes à plus d'un an de l'*ASBL Unio* passent de 487.138 euros à 0 euro en raison de leur transfert vers les dettes à plus d'un an échéant dans l'année. De manière quasiment parallèle, les autres dettes à plus d'un an de *la société civile Immobilière des deux Églises* passent de 467.522 euros à 0 euro en raison d'un transfert identique. Le parti a toutefois précisé que ces variations étaient incorrectes et résultaient d'un problème d'encodage dans les comptes synthétiques des entités concernées. En conséquence, les postes en question constituent toujours des dettes à plus d'un an (information supplémentaire). Le parti a joint à sa lettre de réponse une version corrigée des comptes des deux composantes.

1.9 Groen

a) Comptes consolidés

- Les placements de trésorerie passent de 700.000 euros à 200.000 euros en raison du transfert financier d'un compte de dépôt (compte confort) à destination d'un compte courant, et ce dans l'optique du financement des élections communales et provinciales (information supplémentaire).
- Les produits divers passent de 182.078 euros à 569.079 euros. L'origine d'une partie de ces produits est précisée à l'annexe IX. Cette dernière fait notamment état d'un montant de 312.118 euros (contre 0 euro en 2017) sans l'accompagner d'un libellé explicatif. Le parti a précisé que ce montant résultait de la récupération de frais électoraux et que le libellé figurait bien dans le fichier Excel initial mais a été perdu lors du transfert des informations dans le rapport financier final (information supplémentaire).
- Le résultat courant avant résultat financier passe de 493.171 euros à -240.971 euros. Les mouvements évoqués au tableau 1 ci-dessus ainsi que l'accroissement des dotations aux entités liées non consolidées et des charges de personnel contribuent à la dégradation du résultat. Cette dégradation est cependant modérée par l'augmentation des produits divers évoquée ci-dessus.

b) Composantes

- Les placements de trésorerie de l'*association de fait Groen Nationaal* passent de 500.000 euros à 0 euro, ce qui explique la diminution évoquée ci-dessus au niveau des comptes consolidés.

Les produits divers de la même composante passent de 141.727 euros à 465.976 euros. Les commentaires apportés au niveau des comptes consolidés sont transposables à l'évolution ici observée.

Les charges de dotations aux entités liées consolidées de cette composante passent de 9.692 euros à 243.758 euros.

Le résultat courant avant résultat financier de la même composante passe de -22.575 euros à 246.844 euros. L'accroissement des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales est plus que compensé par les utilisations ou reprises de provisions pour risques et charges.

- Les valeurs disponibles de l'*ASBL Groen Fonds* (entité consolidante) passent de 310.628 euros à 75.486 euros. Cette diminution résulte principalement du cash-flow négatif généré par le résultat déficitaire de l'exercice.
- Le résultat courant avant résultat financier de l'*ASBL Groenhuis* passe de 777.955 euros à 24.475 euros. L'existence, en 2017, d'une reprise nette de provisions pour risques et charges, non reproduite en 2018, ainsi que l'accroissement des charges de personnel constituent les principales raisons de cette évolution.

1.10 Ecolo

a) Comptes consolidés

Le résultat courant avant résultat financier passe de -34.819 euros à -417.314 euros. Les mouvements évoqués au tableau 1 ci-dessus ainsi que l'accroissement des charges de fonctionnement administratif et des charges de personnel contribuent à la diminution du résultat. Celle-ci est toutefois légèrement modérée par l'augmentation des produits sur activités courantes.

b) Composantes

Les produits divers de l'*ASBL Ecodota – Ecolo fédéral* (entité consolidante) passent de 106.585 euros à 336.690 euros. L'annexe IX des comptes consolidés présente une variation similaire d'où il ressort que les postes "Récupération de frais de timbres" et "Refacturation de personnel" concernent les principales augmentations en matière de produits divers.

1.11 Vlaams Belang**a) Comptes consolidés**

Au passif du bilan, la perte reportée passe de -66.841 euros à -2.243.174 euros, essentiellement en raison du fait que le résultat courant avant résultat financier passe de -78.170 euros à -2.253.044 euros. C'est principalement l'accroissement des charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales, évoqué dans le tableau 1 ci-dessus, qui explique cette dernière variation.

b) Composantes

Le résultat reporté de l'association de fait *Vlaams Belang* passe de 1.020 euros (rapport financier de 2017) à -2.103.151 euros. Cette variation est principalement liée à celle du résultat courant avant résultat financier qui passe de -5.329 euros à -2.110.496 euros pour la même raison que celle évoquée au niveau des comptes consolidés.

1.12 PVDA-PTB**a) Comptes consolidés**

- Les autres créances à un an au plus passent de 47.198 euros à 1.710.932 euros. L'analyse communiquée par le réviseur d'entreprise explique¹⁷ cette évolution par un ajustement des dotations publiques afférentes aux exercices 2014 à 2018 que la Commission de contrôle a accordé, en sa séance du 4 avril 2019, à hauteur de 1.650.746 euros. Considérant le caractère non répétitif de ce produit, une comptabilisation en produits exceptionnels pour la partie relevant des exercices autres que 2018 (soit 1.281.087 euros¹⁸) aurait toutefois été préférable.
- Cet ajustement contribue à l'accroissement observé au niveau des produits en provenance des contributions publiques belges qui passent de 628.132 euros à 2.278.688 euros.
- Les dons, donations ou legs de personnes physiques passent de 105.749 euros à 337.090 euros.
- Le résultat courant avant résultat financier passe de -70.957 euros à 1.442.673 euros, essentiellement en raison de l'accroissement des dotations publiques belges dont l'incidence favorable est toutefois légèrement modérée par l'augmentation des charges de personnel.

¹⁷ DOC 55 0022/004, p. 1816.

¹⁸ DOC 54 3740/001, p. 6.

b) Composantes

- Pour les mêmes raisons que celles évoquées au niveau des comptes consolidés, les autres créances à un an au plus de l'*ASBL PVDA-PTB-22* (entité consolidante) passent de 500 euros à 1.650.746 euros et les produits de contributions publiques belges passent de 595.205 euros à 2.249.053 euros. Le résultat courant avant résultat financier passe, lui, de -90.070 euros à 434.379 euros. Dans le chef de cette composante, l'impact favorable de l'accroissement des produits de contributions publiques belges est partiellement compensé par l'augmentation des dotations à destination des entités liées consolidées.

Les comptes de régularisation repris au passif de la même composante passent de 37.774 euros à 1.373.857 euros.

- Les comptes de régularisation repris à l'actif de l'*association de fait PTB-PVDA* passent de 1.016 euros à 1.116.390 euros. Cette variation – ainsi que celle évoquée à l'alinéa précédent pour la composante *ASBL PVDA-PTB-22* – résulte d'écritures de fin d'exercice destinées à équilibrer les dotations attribuées avec les dotations reçues de manière à fournir, selon le parti, une information claire sur la répartition de la dotation fédérale entre les différentes composantes (information supplémentaire).

Le bénéfice reporté de la même composante passe de 18.910 euros à 1.036.019 euros. Cette variation est principalement liée à celle du résultat courant avant résultat financier qui passe de -100.120 euros à 1.020.053 euros, en raison de l'accroissement (de 108.314 euros à 1.334.291 euros) des contributions en provenance d'entités consolidées. Cet accroissement est très partiellement compensé par l'augmentation des charges de publications qui passent de 137.467 euros à 333.097 euros. Le parti a précisé que cette dernière variation était en relation directe avec les élections communales de 2018 (information supplémentaire).

1.13 DéFI

a) Comptes consolidés

- Le résultat courant avant résultat financier passe de 342.177 euros à -336.652 euros. Les mouvements évoqués au tableau 1 ci-dessus ainsi que l'accroissement des charges de publication et des charges de personnel sont les principales raisons de cette évolution.
- Les produits exceptionnels passent de 0 euro à 169.114 euros. L'analyse communiquée par le réviseur d'entreprises mentionne ¹⁹ qu'ils résultent principalement d'une régularisation de la dotation fédérale depuis 2014.
- Le résultat de l'exercice passe de 340.782 euros à -161.731 euros en raison de la conjugaison des impacts évoqués ci-dessus.

¹⁹ DOC 55 0022/004, p. 1882.

b) Composantes

Aucun montant n'est communiqué pour l'exercice précédent dans le rapport financier relatif à l'exercice 2018.

1.14 PP

a) Comptes consolidés

- Le seuil de matérialité (5% du total du bilan consolidé) du parti PP s'élève à 9.000 euros. Les principaux postes concernés par des variations d'un montant supérieur sont des comptes d'actif ou de passif. Les variations observées sont manifestement générées par un léger surcroît d'activités économiques de tous ordres.
- Le résultat courant avant résultat financier passe de 11.700 euros à 1.062 euros. Les mouvements évoqués au tableau 1 ci-dessus ainsi que l'accroissement des charges de fonctionnement administratif et des charges de personnel expliquent la diminution du résultat. Celle-ci est toutefois légèrement modérée par l'augmentation des produits sur activités courantes.

b) Composantes

Aucun montant n'est communiqué pour l'exercice précédent dans le rapport financier relatif à l'exercice 2018.

2 Examen général des comptes des composantes et des comptes consolidés

La présente rubrique ne reprend que les observations au sujet desquelles les partis n'ont pas, au cours de l' (des) exercice(s) précédent(s), formulé de commentaires explicatifs.

Aucune remarque n'est à formuler pour l'ensemble des partis.

3 Vérification arithmétique de la relation entre la variation du patrimoine consolidé et le résultat consolidé de l'exercice

Sur la base notamment du tableau « Évolution du patrimoine consolidé » (qui figure dans les commentaires des comptes annuels consolidés), la Cour a vérifié le caractère correct de la relation mathématique « Nouveau patrimoine consolidé = Patrimoine consolidé au terme de l'exercice précédent + Résultat consolidé de l'exercice - Variation des subsides en capital ».

Il ne ressort de cette vérification aucune divergence qui n'aurait pas été expliquée par ailleurs.

4 Vérification arithmétique de la relation entre le résultat consolidé et le cumul des résultats des différentes composantes

La vérification de la relation « Résultat consolidé - Cumul des résultats des composantes = 0 » aboutit à une différence de -5.878 euros dans le chef d'un parti [PS]. Comme lors des précédents exercices, ce parti a évoqué, au niveau du cadre XVIII, le fait qu'il procède, dans le cadre de la consolidation, à des ajustements de comptes réciproques.

5 Vérification arithmétique de la relation entre le patrimoine consolidé et le cumul des patrimoines des différentes composantes

La vérification de la relation « Patrimoine consolidé - Cumul des patrimoines des composantes = 0 » met en évidence les différences suivantes :

N-VA	0 euro
PS	634.253 euro [*]
MR	0 euro
CD&V	-84.820 euro [*]
Open Vld	0 euro
sp.a	0 euro
cdH	0 euro
Groen	0 euro
Ecolo	-20.230 euro [*]
Vlaams Belang	0 euro
PVDA-PTB	0 euro
DéFI	0 euro
PP	0 euro

Les trois divergences annotées d'un astérisque [*] ont fait l'objet, dans le cadre des rapports portant sur l'exercice sous revue ou sur des exercices antérieurs, de commentaires explicatifs ou encore d'éléments justificatifs notamment via les cadres XVII et XVIII de leurs annexes.

Rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et leurs composantes (Exercice 2018) / 23

Partie 3 - Questions adressées à l'ensemble des partis politiques

Dans le cadre de son examen des rapports financiers relatifs à l'exercice 2018, la Cour des comptes n'a posé aucune question commune à l'ensemble des partis politiques.

Il existe aussi une version néerlandaise de ce rapport.
Er bestaat ook een Nederlandse versie van dit verslag.

■■■■■ ■■■■

ADRESSE

Cour des comptes
Rue de la Régence 2
B-1000 Bruxelles

TÉL.

+32 2 551 81 11

FAX

+32 2 551 86 22

www.courdescomptes.be

Advies van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (Boekjaar 2018)

Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering van het Rekenhof van 02/10/2019

INLEIDING

1 Voorwerp en wettelijke grondslag van het advies

Met zijn brief van 8 juli 2019 heeft de voorzitter van de Controlecommissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen (hierna de Controlecommissie), de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten voor het boekjaar 2018¹ toegezonden aan het Rekenhof met de vraag binnen een termijn van drie maanden een advies te bezorgen over de juistheid en de volledigheid van die verslagen.

Krachtens artikel 24, tweede lid, van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, gewijzigd door de wet van 6 januari 2014 en door de wet van 11 juni 2015, zendt de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers *"onverwijld een exemplaar van de financiële verslagen of van de in het eerste lid bedoelde parlementaire stukken, bij een ter post aangehekende brief, naar het Rekenhof met de opdracht om, met toepassing van artikel 1, 4°, derde lid, binnen drie maanden, een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van deze verslagen. Het Rekenhof kan daarbij bijkomende inlichtingen vragen aan de in artikel 22 bepaalde instelling."*

In zijn eerste advies van 6 augustus 2003 over de financiële verslagen met betrekking tot het boekjaar 2002² heeft het Rekenhof het wettelijke kader van zijn optreden gepreciseerd.

In het kader van zijn adviesverlening over de financiële verslagen van de politieke partijen heeft de wet van 6 januari 2014 tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 drie van de controlemodaliteiten van het Rekenhof gewijzigd:

- Artikel 28, 3°, verlengt de termijn voor de controle van de financiële verslagen van één naar drie maanden.
- Artikel 28, 4°, bepaalt dat het Rekenhof bijkomende inlichtingen kan vragen aan de in artikel 22 bepaalde instelling.
- Artikel 31 bepaalt dat de balans en de resultatenrekening van elke component van de politieke partijen worden opgesteld volgens het schema vastgelegd door de Controlecommissie.

Krachtens de artikelen 3 en 6 van de wet van 11 juni 2015 tot wijziging van de voornoemde wet van 4 juli 1989, zijn deze drie bepalingen voor het eerst van toepassing voor de financiële verslagen over het boekjaar 2015.

Het nieuwe model voor de financiële verslagen is vastgelegd in bijlage 1 van het huishoudelijk reglement³ dat op 9 december 2015 werd goedgekeurd door de Controlecommissie. De voornaamste wijzigingen in vergelijking met het vorige model werden opgelijst in het advies

¹ DOC 55 0022/001 t.e.m. 004.

² DOC 51 0021/003, p. 18 en 19.

³ DOC 54 1519/001.

van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten voor het boekjaar 2015⁴.

2 Vragen om bijkomende inlichtingen vanwege het Rekenhof

De nieuwe wettelijke bepalingen maken geenszins gewag van de openbaarheid die moet worden gegeven aan de vragen om bijkomende inlichtingen die het Rekenhof in voorkomend geval kan richten aan de politieke partijen, of aan de door de partijen geformuleerde antwoorden. Het Rekenhof opteerde ervoor om de partijen individueel te benaderen, zonder te vermelden welke vragen aan andere partijen werden gesteld (behalve in geval van vragen die alle politieke partijen aanbelangen).

De vragen om bijkomende inlichtingen zijn als volgt gestructureerd:

1. Vragen gericht aan alle politieke partijen

Deze vragen zijn voornamelijk bedoeld om informatie te vergaren die het Rekenhof in staat stelt om aanbevelingen te formuleren met het oog op een betere vergelijkbaarheid van de financiële verslagen van de verschillende politieke partijen. De vragen zijn identiek voor alle partijen. De in het kader van deze rubriek ontvangen antwoorden worden anoniem in het advies van het Rekenhof verwerkt.

2. Vragen over de rekeningen van één of meer componenten van de partij

3. Vragen over de geconsolideerde rekeningen van de partij

De antwoorden op vragen die specifiek tot één partij zijn gericht, worden naargelang het onderwerp verwerkt in deel 1 of deel 2 van het advies met de vermelding "(bijkomende inlichting)".

De antwoorden op de vragen gericht aan alle politieke partijen, komen, in voorkomend geval, aan bod in deel 3 van het advies van het Rekenhof. In het kader van het onderzoek van de financiële verslagen met betrekking tot het boekjaar 2018 werd echter geen gezamenlijke vraag aan de politieke partijen gesteld.

Rekening houdend met de gegevens die beschikbaar zijn in de parlementaire stukken, heeft de controle van de financiële verslagen van het jaar 2018 van de politieke partijen, net zoals voorgaande boekjaren, betrekking op de vormelijke aspecten (Deel 1) en financiële aspecten (Deel 2). Het Rekenhof spreekt zich dus niet uit over de geldigheid en de werkelijkheid van de onderliggende verrichtingen aangezien het geen toegang heeft tot de verantwoordingsstukken.

⁴ DOC 54 1959/005, p. 10 en 11.

UITVOERING VAN DE DOOR HET REKENHOF IN ZIJN VORIGE ADVIEZEN GEFORMULEERDE AANBEVELINGEN

- 1 Het Rekenhof heeft in zijn advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2015 diverse aanbevelingen geformuleerd om de transparantie en de vergelijkbaarheid van de financiële rapporten te versterken.
- a) Het heeft de Controlecommissie gesuggereerd om de partijen eraan te herinneren dat ze het nieuwe model van financieel verslag rigoureus moeten naleven en dat ze, in voorkomend geval, de presentatie van hun bijkomende documenten moeten herstructureren (DOC 54 1959/005, p. 14).
- b) Het heeft voorgesteld om, in kader XVI "Waarderingsregels" van het wettelijke schema, een inleidende zin op te nemen waarbij aan de partijen wordt gevraagd een integraal overzicht van hun waarderingsregels op te nemen en om, in afwachting van de aanpassing van dat schema, de partijen aan te bevelen om reeds het geheel van hun waarderingsregels op te nemen onder voormelde kader (DOC 54 1959/005, p. 18).
- c) Het heeft aanbevolen om de partijen te vragen in hetzelfde kader XVI "Waarderingsregels" bijkomende inlichtingen te vermelden wanneer de waarderingsregels zouden zijn gewijzigd tegenover het vorige boekjaar en om meer bepaald de impact van deze wijziging(en) op de leesbaarheid en vergelijkbaarheid van de jaarrekeningen aan te geven (DOC 54 1959/005, p. 20).
- d) Op basis van de antwoorden op de aan alle politieke partijen gestelde vragen, heeft het Rekenhof vastgesteld dat bepaalde partijen gebruik maakten van de boekhoudkundige techniek van de bestemde fondsen (met name op het vlak van verkiezingspropaganda) in plaats van de techniek van voorzieningen. Na onderzoek⁵ heeft het Rekenhof geoordeeld dat de techniek van de bestemde fondsen niet kon worden toegepast in het kader van vzw's (en feitelijke verenigingen) die politieke partijen zijn.

Bijgevolg heeft het Rekenhof de Controlecommissie aanbevolen om de beheersorganen van de betrokken partijen aan te zetten om, in de loop van het boekjaar 2016, de nieuwe boekhoudkundige bestemming te bepalen van de huidige bestemde fondsen en om de betreffende waarderingsregels desgevallend te wijzigen. Wat meer specifiek de bestemde fondsen voor verkiezingsuitgaven betreft, formuleerde het Rekenhof de aanbeveling dat de betrokken politieke partijen die fondsen boekhoudkundig zouden transfereren naar de onder het passief van de balans opgenomen post inzake voorzieningen voor verkiezingspropaganda en dat in de toekomst, ingevolge beslissingen van de beheersorganen, enkel de betreffende post inzake voorzieningen zou mogen worden gebruikt (DOC 54 1959/005, p. 40).

⁵ DOC 54 1959/005, p. 37 tot 40.

Het Rekenhof heeft zijn standpunt bevestigd⁶ dat, wat specifiek de dekking betreft van de toekomstige verkiezingsuitgaven, ter zake de wet van 17 juli 1975 en haar uitvoeringsbesluiten strikt⁷ van toepassing zijn evenals dat enkel de techniek van de voorzieningen algemeen kan worden gebruikt. Het Rekenhof heeft trouwens gepreciseerd dat, volgens zijn oordeel, afhankelijk van de door het bestuursorgaan vastgestelde waarderingsregels een opbouwplan voor de aanleg van een voorziening voor verkiezingsuitgaven over verschillende jaren zou kunnen worden opgesteld en dat er, via de wetgever, onder impuls van de Controlecommissie, desgevallend een aantal basisregels ter zake zouden kunnen worden aangenomen die geldig zijn voor alle partijen.

- e) Uit de behandeling, door het Rekenhof, van de antwoorden op de tweede aan alle politieke partijen geformuleerde vraag is naar voren gekomen dat de boekhoudkundige verwerking van de belastingen en taksen verschilde van partij tot partij. Deze verscheidenheid is tegelijkertijd te wijten aan de verschillende interpretatie van de toepasselijke boekhoudkundige wetgevingen en aan het feit dat de rubriek "Belastingen op het resultaat" van het huidige wettelijke schema onaangepast is voor het belastingregime eigen aan vzw's.

Bijgevolg heeft het Rekenhof de Commissie gesuggereerd de politieke partijen te verzoeken de titel "Belastingen op het resultaat" te lezen als "Tijdens het boekjaar gedragen kosten inzake belastingen" en daarbij te vragen om vanaf het boekjaar 2016, een boekhoudkundige subrubriek te hanteren die in het advies van het Rekenhof werd opgenomen (DOC 54 1959/005, p. 43).

- 2 In zijn in 2017 verleend advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2016 heeft het Rekenhof eveneens aanbevelingen geformuleerd.

Twee ervan waren een herhaling van in 2016 geformuleerde aanbevelingen. Ze hadden betrekking op (zie punt a hierboven) de beperking van het toevoegen van door het wettelijke schema niet voorziene documenten (DOC 54 2449/006, p. 14) en (zie punt b hierboven) de mededeling van de waarderingsregels in hun totaliteit (DOC 54 2449/006, p. 18).

De derde en laatste aanbeveling vloeide voort uit de vaststelling door het Rekenhof dat het wettelijke schema betreffende de resultatenrekening van zowel de componenten als de geconsolideerde rekening, zoals momenteel van toepassing overeenkomstig bijlage 1 van het huishoudelijk reglement van de Controlecommissie, niet de wijzigingen integreerde die het koninklijk besluit van 18 december 2015 (B.S. 30 december 2015) heeft aangebracht aan het koninklijk besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen. Het Rekenhof heeft bijgevolg aan de Controlecommissie gesuggereerd te onderzoeken of zij de huidige specificiteiten van het schema voor de financiële verslagen van de politieke partijen wenste te behouden,

⁶ Deze bevestiging werd geformuleerd naar aanleiding van het antwoord van het Rekenhof dat op 10 mei 2017 werd bezorgd, met afschrift aan de voorzitter van de Controlecommissie, aan de voorzitter van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren. Deze had het Rekenhof ondervraagd over het – eventueel gezamenlijk – gebruik van de techniek van de bestemde fondsen (of reserves) en van voorzieningen evenals op de mogelijke verdeling, over verschillende boekjaren, van het geraamde bedrag aan toekomstige verkiezingskosten.

⁷ De boekingsregels voor reserves die voortvloeien uit de wet van 1975 en haar uitvoeringsbesluiten, blijven uiteraard volledig van toepassing maar ze mogen niet oneigenlijk gebruikt worden om voorzieningen te vervangen.

dan wel of zij dat schema wenste aan te passen aan de nieuwe wettelijke voorschriften (DOC 54 2449/006, p. 15).

- 3 In zijn in 2018 verleend advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2017 heeft het Rekenhof de hierna volgende aanbevelingen geformuleerd.
 - a) Het Rekenhof heeft opgemerkt dat de rekeningen van verschillende partijen, net zoals het wettelijke schema voor de weergave van de gegevens betreffende de rekeningen van de componenten en betreffende de geconsolideerde rekening, niet alle (sub)totalen of tussentotalen van boekhoudkundige rubrieken vermelden. Bijgevolg heeft het Rekenhof de Controlegcommissie aanbevolen te onderzoeken of zij het wettelijke schema wenst aan te passen teneinde de vermelding van (sub-)totalen voor alle betrokken rubrieken te veralgemenen, dan wel te preciseren of de huidige versie zonder meer kan blijven bestaan (DOC 54 3161/005, p. 15).
 - b) Het Rekenhof heeft de Controlegcommissie aanbevolen zo snel mogelijk te preciseren of de partijen de thans onder kader XVI opgenomen vermeldingen in hun waarderingsregels moeten hernemen en, bijgevolg, eveneens de inhoud ervan moeten respecteren.

De Controlegcommissie zou ook zo snel mogelijk moeten preciseren of de thans onder kader XVI opgenomen vermeldingen moeten worden beschouwd als de enige waarderingsregels die de partijen moeten verschaffen, dan wel of ze alleen maar een illustratieve waarde hebben, wat dan de facto zou impliceren dat de partijen zouden worden verplicht hun waarderingsregels in hun geheel (of althans een groter deel ervan) mee te delen.

Gezien het feit dat de integrale vermelding van de waarderingsregels bijdraagt aan de transparantie van de in de financiële verslagen hernomen cijfers, heeft het Rekenhof zijn bij de twee voorgaande adviezen geformuleerde aanbeveling nog eens herhaald om de Controlegcommissie te verzoeken in kader XVI "Waarderingsregels", een inleidende zin op te nemen waarbij aan de partijen wordt gevraagd een integraal overzicht van hun waarderingsregels op te nemen. In afwachting van die aanpassing zou een aanbeveling in die zin kunnen worden gericht aan de politieke partijen. (DOC 54 3161/005, p. 18).

- c) Ingevolge de behandeling van de antwoorden op de aan alle politieke partijen gestelde vraag heeft het Rekenhof vastgesteld dat de verschillen in het beheer van de onroerende goederen door de diverse politieke partijen in functie van hun noden en eigen structurele organisatie, aanleiding geven tot verschillende boekhoudkundige verwerkingen en verschillende financiële verslaggevingen, wat niet strookt met de doelstellingen van uniformiteit en onderlinge vergelijkbaarheid beoogd door de wet van 4 juli 1989 inzake boekhouding en financiële verslaggeving van politieke partijen.

Tegelijkertijd heeft het Rekenhof vastgesteld dat de vennootschappen die vastgoedbeheer als doel hebben en die (in toepassing van de wet van 4 juli 1989) ten onrechte zijn opgenomen in de consolidatieperimeter een beeld van de boekhouding schetsen dat nauwer aanleunt bij de patrimoniale economische realiteit en dat de impact ervan op de resultatenrekening van de componenten (en op de geconsolideerde rekening) beter weergeeft. Ze dragen aldus bij tot meer boekhoudkundige transparantie in vergelijking met de vennootschappen die (in toepassing van bovengemelde wet) zoals

het hoort, uitgesloten worden en enkel vertegenwoordigd worden door financiële participaties.

Daarom heeft het Rekenhof de Controlegcommissie aanbevolen te onderzoeken of het begrip "component" moet worden herzien om er de vennootschappen in op te nemen die vastgoedbeheer als doel hebben.

Om ervoor te zorgen dat de financiële verslagen beter overeenstemmen met de economische realiteit van de politieke partijen, is het Rekenhof eveneens van oordeel dat de Controlegcommissie zou moeten onderzoeken of in de consolidatieperimeter elke entiteit moet worden opgenomen die eigendom is van een partij en die, hoewel ze niet aan het begrip "component" beantwoordt, een actief zou vertonen dat hoger is dan dat welk door de wetgever zou worden bepaald (DOC 54 3161/005, p. 32).

- 3.4 De parlementaire documenten betreffende het onderzoek, door de Controlegcommissie, van de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten voor de boekjaren 2015⁸, 2016⁹ en 2017¹⁰ bevatten geen verwijzing naar een gedachtewisseling of beslissing over de in het kader van de drie bovenvermelde boekjaren door het Rekenhof geformuleerde aanbevelingen.

Naar aanleiding van het doorsturen van hun reacties op het advies van het Rekenhof betreffende de financiële rapporten over het boekjaar 2017, hebben drie partijen vermeld¹¹ dat ze, op één of ander vlak, een standpunt van de Controlegcommissie verwachten.

⁸ DOC 54 1959/005.

⁹ DOC 54 2449/006.

¹⁰ DOC 54 3161/005.

¹¹ DOC 54 3161/005, p.60 tem 64.

Deel 1 - Vormelijke aspecten

1 Conformiteit met het nieuwe model van financieel verslag

- 1.1 Voor het boekjaar 2018 heeft het Rekenhof geen anomalieën van materieel belang en/of grote tekortkomingen vastgesteld met betrekking tot de algemene structuur van de financiële verslagen.
- 1.2 Zoals bij de vorige boekjaren blijven bij sommige partijen desalniettemin nog kleine tekortkomingen bestaan, meer specifiek aangaande:
 - de formulering van de door het wettelijke schema voorziene inleidende tekst (afwijkende titel, tekst niet conform, bijkomende vermeldingen of paragrafen);
 - het gebrek aan nummering van de vier in het wettelijke schema bepaalde rubrieken of een afwijkende nummering;
 - het toevoegen van informatie of documenten die door het wettelijke schema niet voorzien zijn zoals beschrijving van consolidatiemethoden, verslag aan de raad van bestuur of beheersverslag, samenvatting van het financiële verslag (vroeger model II), interne goedkeuring van rekeningen, gebruikte boekhoudsoftware, conclusies, didactische informatie, gegevens over de maatschappelijke zetel van componenten, balans volgens het NBB-schema of nog de lijst van schenkers.

Het Rekenhof beveelt de Controlegeschiedenis aan alle politieke partijen uit te nodigen na te gaan of de voorstelling van hun financiële verslag een of andere tekortkoming vertoont en om eventueel de nodige aanpassingen aan te brengen bij de opmaak van de toekomstige financiële rapporten.

2 Hoedanigheid van de ondertekenaar(s) van de financiële staten

Het wettelijke schema bepaalt dat de inleidende tekst van het financiële verslag wordt ondertekend door de persoon/personen toegelaten om de vzw te vertegenwoordigen die, krachtens artikelen 22 en 23 van de wet van 4 juli 1989, belast is/zijn met het opstellen van de financiële verslagen.

De voormelde bepalingen worden door alle partijen gerespecteerd.

3 Bestaan van de identificatie- en financiële gegevens voor elk van de politieke partijen en hun componenten

Bij geen enkele partij ontbreken er identificatiegegevens of financiële gegevens.

4 Naleving van de formele vereisten met betrekking tot de identificatiegegevens van de politieke partijen en hun componenten

- 4.1 Voor het boekjaar 2018 heeft het Rekenhof geen anomalie en/of tekortkoming van materieel belang vastgesteld wat de wijze betreft waarop de verschillende politieke

partijen hebben voldaan aan de vormelijke vereisten inzake de identificatie van hun verschillende componenten.

- 4.2 Zoals bij de vorige boekjaren worden in meer of mindere mate bij de meeste partijen diverse kleine formele tekortkomingen opgemerkt inzake de toevallige – of zelfs systematische – niet-vermelding van:

- het beroep van de leden van het beheersorgaan (of de gebeurlijke verwarring van het beroep met de functie in het beheersorgaan);
- het adres van leden van het beheersorgaan;
- het nummer van het artikel van het statuut in verband met het maatschappelijk doel van de vzw's of het maatschappelijk doel zelf;
- de samenstelling van het controleorgaan.

5 **Naleving van de opgelegde schema's voor de presentatie van de gegevens met betrekking tot de rekeningen van de componenten en de geconsolideerde rekening**

- 5.1 Alle rekeningen van de componenten van één partij [Vlaams Belang] vermelden, één pagina op twee, bedragen van het vorige boekjaar die gedeeltelijk of volledig afgekort worden wat hun normale lezing onmogelijk maakt. Op het niveau van de geconsolideerde rekeningen is dit enkel het geval bij het ondernemingsnummer.
- 5.1 De balansen en/of de resultatenrekeningen van de componenten van twee partijen [DéFI en PP] zijn niet opgesteld volgens het wettelijke schema en vermelden geen bedragen van het vorige boekjaar. De presentatie van de geconsolideerde rekeningen is daarentegen correct.

Eén van deze partijen [DéFI] verklaart in het kader van haar reacties¹² op het vorige advies van het Rekenhof dat *"dit punt minder belangrijk is omdat dit schema niet verplicht is voor een kleine vzw; niettemin zal DéFI erop toezien dat het op de vzw's van toepassing zijnde schema wordt overgenomen voor het boekjaar 2018, opdat deze opmerking niet opnieuw hoeft te worden gemaakt"*. Het Hof merkt op dat het model van financieel verslag, bijlage 1 van het bovenvermelde huishoudelijke reglement, een voorstelling oplegt die verschillend is van die voorzien voor de vzw's en die bovendien voor elke component ongeacht zijn omvang of zijn juridische vorm identiek is. Deze voorstelling wordt, niettegenstaande de reactie van de partij, niet gerespecteerd bij de rekeningen 2018.

De andere partij [PP] vermeldt in het kader van haar reacties¹³ op het advies van het Rekenhof over de financiële verslagen van het boekjaar 2017 dat ze *"akte heeft genomen van de opmerking en dat ze het wettelijke schema voor het opstellen van de balansen en de rekeningen van de componenten heeft verkregen. Dit schema zal voor de volgende boekjaren worden toegepast"*. Bij de opmaak van haar financiële verslag over het boekjaar 2018 werd het wettelijke schema evenwel niet gehanteerd.

¹² DOC 54 3161/005, p. 61.

¹³ DOC 54 3161/005, p. 61.

- 5.3 Diverse kleine formele tekortkomingen zijn ook bij sommige partijen vastgesteld:
- het gebruik, geheel of gedeeltelijk, van het voor de consolidatie voorziene schema in plaats van het voor de componenten voorziene schema;
 - de voorstelling van tweetalige rekeningen;
 - de vermelding van het nationaal ondernemingsnummer op alle bladzijden van (enkel) de geconsolideerde rekeningen;
 - de vermelding van negatieve bedragen tussen haakjes (in plaats van een minteken te gebruiken).

- 5.4 Het Rekenhof heeft geen boekhoudkundige anomalie van materieel belang vastgesteld in de bijlagen van de geconsolideerde rekeningen (beperkt onderzoek).

6 Volledigheid en algemene voorstelling van de financiële gegevens

- 6.1 Er zijn geen betekenisvolle problemen vastgesteld op het vlak van de volledigheid en de algemene voorstelling van de rekeningen. Deze vaststelling houdt rekening met de componenten waarvoor de partijen voordien de afwezigheid van enig cijfergegevens hebben verantwoord of toegelicht, evenals met de eventuele structurele of boekhoudkundige specifieke kenmerken van sommige van hun componenten.
- 6.2 Het resultaat van het vorige boekjaar van de component *Groen Provincieraad Antwerpen fv* van één partij [Groen] vermeldt geen bedrag maar de letter "A". Het te lezen bedrag is 4.284,56 euro.

Op het niveau van de geconsolideerde rekeningen van dezelfde partij, is het bedrag van vorig boekjaar in de rubriek Financiële vaste activa het bedrag waarmee het boekjaar 2016 werd afgesloten. Het vermelde bedrag (1.878,69 euro) moet worden vervangen door 884.928,69 euro. Het totaal van de vaste activa is echter correct.

Bij het lezen van de bijlagen XI.B en XI.C van dezelfde partij blijkt dat het bedrag van 856.935,90 euro dat bij de rubriek "Vergaderingen" van bijlage XI.A is vermeld, veeleer bij de rubriek "Verkiezingskosten" van dezelfde bijlage zou moeten worden vermeld.

7 Verslag van de bedrijfsrevisor – Eventuele opmerkingen over de attestatie van de rekeningen

- 7.1 Alle verslagen van de bedrijfsrevisoren over de boekhouding van de partijen zijn bijgevoegd en zonder voorbehoud geformuleerd.
- 7.2 Alle verslagen vermelden, in overeenstemming met punt 4.b. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989, dat de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de politieke partijen voldoende is.

8 Verslag van de bedrijfsrevisor – Analyse om het begrip van de financiële toestand en de resultaten alsook om de vergelijkbaarheid te bevorderen

- 8.1 De bepalingen van punt 4.c. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989 geven de bedrijfsrevisor een beoordelingsmarge. De aard en de uitgebreidheid van de verstrekte informatie verschillen aldus van de ene politieke partij tot de andere.
- 8.2 Bij één partij [MR] omvat het verslag van de bedrijfsrevisor¹⁴ geen analyse maar verwijst het naar het in bijlage hernomen verslag van de raad van bestuur over de geconsolideerde rekeningen.
- 8.3 Het verslag van de bedrijfsrevisor van één partij [PP] bevat geen enkele analyse.

9 Gegevens over de waarderingsregels (Kader XVI)

- 9.1 Alle financiële verslagen vermelden waarderingsregels. De draagwijdte ervan verschilt echter van de ene partij tot de andere.
- 9.2 Drie partijen [MR - PTB-PVDA - PP] vermelden uitsluitend de in het model van financieel verslag opgenomen waarderingsregels.

Eén van deze partijen [MR] verklaart dat haar waarderingsregels onveranderd zijn gebleven. Zij verleent echter nieuwe informatie door te vermelden dat de software over drie jaar wordt afgeschreven.

Zoals vorig boekjaar vermeldt een andere van deze drie partijen [PP] cijfers betreffende de evolutie van haar voorraden in 2016 en 2017. De variaties van 2018 worden eraan toegevoegd. Deze inlichtingen dienen niet bij de waarderingsregels te worden vermeld.

- 9.3 De andere partijen hernemen verschillende waarderingsregels die over het algemeen gedetailleerder zijn dan deze die in het wettelijke schema opgenomen zijn.
- 9.4 Zeven partijen [N-VA - Open Vld - sp.a - cdH - Groen - Ecolo - Vlaams Belang] vermelden spontaan dat ze al hun waarderingsregels opnemen.
- 9.5 Twee partijen [PS - PP] maken geen melding van de door het wettelijke schema voorziene waarderingsregel die aangeeft dat er geen voorraden noch schuldvorderingen of schulden in vreemde valuta zijn.

Deze opmerking is slechts relevant voor zover de Controlegescommissie de in kader XVI voorziene tekst effectief beschouwt als een integraal bestanddeel van het wettelijke schema.

¹⁴ DOC 55 0022/001, p. 548.

In dit verband brengt het Rekenhof de onder punt 3, b, van pagina 6 van het huidige advies vermelde aanbevelingen in herinnering.

- 9.6** Eén partij [DéFI] herneemt de waarderingsregels van het wettelijke schema en voegt er drie lijnen bij. Zoals vorig boekjaar en ondanks de informatie over verbeteringen die zouden worden aangebracht¹⁵, blijven de eerste twee lijnen (betreffende interesten of lasten uitgedrukt in deviezen) strijdig met de voorafgaande verklaring dat er geen schulden of vorderingen uitgedrukt in vreemde valuta bestaan. Bovendien is de laatste lijn (verplichting om voorzieningen aan te leggen voor alle voorzienbare risico's) gewoon een herformulering van een door de boekhoudwetgeving opgelegde verplichting. Ondanks deze vaststellingen en het beperkte aantal waarderingsregels vermeldt de partij, in een commentaar na de identificatie van haar componenten¹⁶, opnieuw dat "[de waarderingsregels] de integraliteit hernemen van deze die worden gehanteerd bij de boekhoudkundige verwerkingen van de consoliderende entiteit en van de geconsolideerde componenten."

10 Gegevens over de consolidatiemethode (Kader XVII)

Met uitzondering van twee partijen [PTB-PVDA - DéFI] die bij kader XVII niets vermelden, zijn er geen opmerkingen over de wijze waarop alle politieke partijen dit kader hebben ingevuld.

11 Gegevens over de concordantietabel "Vermogen" (Kader XVIII)

- 11.1** Zoals vorige jaren deelt één politieke partij [Ecolo] een tweede kader XVIII mee waarin de bewegingen inzake subsidies zijn opgenomen. Daarom zou zij op een nuttige manier het huidige kader XVIII kunnen vervangen.
- 11.2** Het financiële verslag van twee partijen [PS - DéFI] maakt geen melding van de in het wettelijke schema opgenomen tekst onderaan kader XVIII (rubriek "Opmerkingen"). Bij één van deze twee partijen [PS] worden niettemin ad hoc opmerkingen geformuleerd. Bij de tweede partij [DéFI] is zoals vorig boekjaar een herziening van de positionering van de lijnen van dit kader (en van kader XVII) aan te bevelen.

12 Vragen om bijkomende inlichtingen

Het Rekenhof heeft aan acht partijen bijkomende inlichtingen gevraagd. Alle partijen hebben hun antwoorden binnen de vooropgestelde termijn (één maand) toegezonden.

¹⁵ DOC 54 3161/005, p. 63.

¹⁶ DOC 55 0022/004, p. 1836.

Deel 2 - Financiële aspecten

1 Onderzoek van de variaties tussen boekjaren

Zoals dat het geval was in voorgaande adviezen, werd het onderzoek van de variaties tussen boekjaren uitgevoerd aan de hand van een dubbele materialiteitsgrens (materialiteitscriterium).

Als eerste materialiteitsgrens werd een absoluut bedrag genomen dat gelijk is aan 5% van het geconsolideerde balanstotaal van het jaar 2018. Voor elk bedrag boven dit referentiebedrag, betreffende het onderzochte of het voorgaande boekjaar, werd nagegaan of het eveneens beantwoordde aan een tweede materialiteitscriterium.

Het tweede criterium heeft betrekking op de omvang van de variatie tussen de twee boekjaren. Elk bedrag van het boekjaar 2018 dat ten minste het tweevoud is – of ten minste met de helft is verminderd – van de waarde van het boekjaar 2017, wordt beschouwd als beantwoordend aan het tweede materialiteitscriterium.

Op basis van die beide gecumuleerde grenswaarden heeft het Rekenhof alle jaarlijkse variaties in de financiële verslagen aan een onderzoek onderworpen. Elke rubriek waarvan de bedragen beantwoorden aan dat bovenvermeld dubbel criterium wordt hierna behandeld en kan een aandachtspunt zijn voor de Controlecommissie.

Als een verklaring van de vastgestelde variatie kon worden gevonden dankzij de gegevens die in de financiële staten zijn vermeld of dankzij bijkomende duiding door de partijen, wordt die in de commentaar vermeld.

1.1 Vaststellingen die gelden voor de meeste politieke partijen

Boekjaar 2018 was, in tegenstelling tot boekjaar 2017, een verkiezingsjaar.

Alle partijen boeken in 2018 hogere kosten inzake reclame, propaganda en vergaderingen, met inbegrip van de verkiezingskosten, dan in 2017.

Met uitzondering van twee partijen [Vlaams Belang et DéFI] hebben alle partijen een netto terugneming/besteding geboekt inzake de voorzieningen voor risico's en kosten (die onder meer de voorzieningen voor verkiezingspropaganda omvatten). Eén partij [Vlaams Belang] heeft een nettotoevoeging geboekt terwijl er, zoals vorig boekjaar, geen verrichtingen werden geregistreerd bij een andere partij [DéFI].

De combinatie van de twee hierboven vermelde waarnemingen veroorzaakt een negatieve impact op de resultatenrekeningen 2018 voor het geheel van de partijen.

De hierna volgende vaststellingen hebben betrekking op de bedragen van de geconsolideerde balansen. Bij de meeste partijen worden de voornaamste wijzigingen op het vlak van verkiezingskosten en ermee gepaard gaande voorzieningsbewegingen geregistreerd bij één of twee componenten. Omodeloze herhalingen te vermijden, worden deze wijzigingen (op het niveau van de componenten) niet opgenomen in de hierna volgende paragrafen.

De volgende tabel toont voor alle politieke partijen de ter zake vastgestelde cijfers.

Tabel 1 – Impact, op de resultatenrekening, van de wijzigingen inzake geboekte kosten m.b.t. reclame, propaganda en vergaderingen, met inbegrip van de verkiezingskosten en de bewegingen van de voorzieningen voor risico's en kosten (in duizend euro)

Partijen	Kosten (1)		Delta als resultaat (3)	Voorzieningen (2)		Delta als resultaat (4)	Nettodelta als resultaat (5)
	2018	2017		2018	2017		
N-VA	9.374	4.493	-4.881	-1.400	850	2.250	-2.631
PS	2.733	1.287	-1.446	-670	761	1.431	-15
MR	3.528	1.984	-1.544	-275	1.110	1.385	-159
CD&V	3.135	1.586	-1.549	-1.244	915	2.159	610
Open Vld	2.473	665	-1.808	-1.032	861	1.893	85
sp.a	3.285	987	-2.298	-608	1.080	1.688	-610
cdH	1.506	776	-730	-547	1.380	1.927	1.197
Groen	1.579	644	-935	-604	-88	516	-419
Ecolo	1.190	530	-660	-127	353	480	-180
Vlaams Belang	3.102	905	-2.197	179	225	46	-2.151
PVDA-PTB	647	409	-238	-52	-74	-22	-260
DéFI	460	0	-460	0	-27	-27	-487
PP	138	25	-113	-51	25	76	-37

- (1) Deze post stemt overeen met rubriek II, B, 4, "Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten" van de (geconsolideerde) resultatenrekening.
- (2) Deze post stemt overeen met rubriek II, F, van de (geconsolideerde) resultatenrekening. Positief bedrag = nettotoevoeging aan voorzieningen voor risico's en kosten. Negatief bedrag = nettobesteding of nettoterugname van voorzieningen voor risico's en kosten.
- (1&2) De cijfergegevens van de kolommen "Kosten" en "Voorzieningen" bevatten andere bedragen dan deze welke enkel en alleen verband houden met de verkiezingskosten. De nettoweerslag van laatstgenoemde kosten op de resultatenrekening is terug te vinden op de laatste lijn van bijlage XI.C van de financiële verslagen.
- (3) Bij alle partijen vertegenwoordigt deze delta de weerslag op de resultatenrekening 2018 (tegenover 2017) van de in de loop van het jaar 2018 uitgevoerde boeking van de kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten.

- (4) Deze delta vertegenwoordigt de weerslag op de resultatenrekening 2018 (tegenover 2017) van de tijdens het boekjaar geboekte bewegingen inzake voorzieningen voor risico's en kosten.
- (5) Deze delta vertegenwoordigt de uiteindelijke nettoweerslag op de resultatenrekening 2018 (ten aanzien van 2017) van de gecumuleerde bedragen vermeld in de punten (3) en (4). Positief bedrag = netto positieve weerslag. Negatief bedrag = netto negatieve weerslag.

1.2 N-VA

a) Geconsolideerde rekeningen

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van 3.703.442 euro naar -213.494 euro, voornamelijk wegens de hierboven in tabel 1 weergegeven bewegingen alsook wegens de toename van de administratie- en beheerskosten en van de personeelskosten.

b) Componenten

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van *N-VA* vzw (consoliderende entiteit) daalt van 3.402.921 euro naar 566.601 euro omwille van dezelfde reden zoals vermeld voor de geconsolideerde rekeningen.

1.3 PS

a) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

b) Componenten

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van *Fonsoc* vzw (consoliderende entiteit) daalt van 973.532 euro naar -198.222 euro wegens de daling van de bijdragen vanuit de geconsolideerde verbonden entiteiten.

1.4 MR

a) Geconsolideerde rekeningen

De activa in aanbouw en vooruitbetalingen stijgen van 0 euro naar 1.145.253 euro. Dat bedrag stemt overeen met de waardering van de werken in aanbouw op het einde van het boekjaar 2018 in het kader van de renovatie van de maatschappelijke zetel van *GAL* vzw (bijkomende inlichting).

b) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

1.5 CD&V**a) Geconsolideerde rekeningen**

De schulden uit gewone werking op ten hoogste één jaar stijgen van 185.383 euro naar 808.508 euro. Aan de basis van deze variatie ligt voornamelijk een verschillende boekhoudkundige verwerking van de schulden tegenover de afdelingen en de andere niet-geconsolideerde verbonden entiteiten. In 2016 en 2018 werden deze schulden onder "Schulden uit gewone werking" geboekt terwijl ze in 2017 werden geboekt onder "Overige schulden" (bijkomende inlichting). De partij heeft de reden van deze verschillende boekhoudkundige verwerkingen niet verklaard.

b) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

1.6 Open Vld**a) Geconsolideerde rekeningen**

De dotatiekosten aan niet-geconsolideerde verbonden entiteiten stijgen van 293.687 euro naar 644.260 euro als gevolg van de steun voor verkiezingscampagnes van regionale en lokale entiteiten die wettelijk niet behoren tot de consolidatiekring (bijkomende inlichting).

b) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

1.7 sp.a**a) Geconsolideerde rekeningen**

- De schulden uit gewone werking op ten hoogste één jaar stijgen van 387.121 euro naar 1.034.112 euro. Deze toename vindt zijn oorsprong in de op het einde van het jaar ontvangen facturen die voornamelijk kosten van precampagnes met het oog op de verkiezingen 2019 betroffen (bijkomende inlichting).
- De diverse opbrengsten stijgen van 396.475 euro naar 1.142.068 euro. Deze stijging wordt voornamelijk verklaard door de recuperatie van verkiezingsuitgaven met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018 bij lokale niet geconsolideerde entiteiten (bijkomende inlichting).

b) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

1.8 cdH

a) Geconsolideerde rekeningen

De publicatiekosten stijgen van 199.687 euro naar 716.800 euro wegens de toename van de uitgaven inzake politieke propaganda en mededelingen (bijkomende inlichting). Het is mogelijk dat een gedeelte van de propagandakosten waarvan de partij in haar antwoord gewag maakt, in de feiten verkiezingsuitgaven zijn die dan veeleer zouden vallen onder de rubriek II.B.4 van de resultatenrekening inzake kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen inbegrepen de verkiezingskosten.

b) Componenten

- De publicatiekosten van *Action solidaire* vzw (consoliderende entiteit) stijgen van 120.645 euro naar 552.982 euro wegens dezelfde reden als vermeld voor de geconsolideerde rekeningen.
- De overige schulden op meer dan één jaar van *Unio* vzw dalen van 487.138 euro naar 0 euro wegens hun overdracht naar de schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen. Tegelijk met de hierboven vermelde beweging dalen de overige schulden op meer dan één jaar van de *vastgoedmaatschappij Immobilière des deux Églises* van 467.522 euro naar 0 euro wegens een identieke overdracht. De partij heeft echter gepreciseerd dat deze variaties verkeerd waren wegens een invoerprobleem in de samenvattende rekeningen van de betrokken entiteiten. Bijgevolg maken deze posten nog deel uit van de schulden op meer dan één jaar (bijkomende inlichtingen). De partij heeft als bijlage bij haar antwoordbrief een verbeterde versie van de rekeningen van beide componenten toegevoegd.

1.9 Groen

a) Geconsolideerde rekeningen

- De geldbeleggingen dalen van 700.000 euro naar 200.000 euro wegens de financiële overdracht van een termijndeposito (comfortrekening) naar een lopende rekening in functie van de financiering van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen (bijkomende inlichting).
- De diverse opbrengsten stijgen van 182.078 euro naar 569.079 euro. De oorsprong van een gedeelte van deze opbrengsten wordt in bijlage IX opgenomen. Deze vermeldt namelijk een bedrag van 312.118 euro (tegen 0 euro in 2017) zonder aanduiding van enige toelichting. De partij heeft verklaard dat dit bedrag afkomstig is van de recuperatie van verkiezingskosten en dat de beschrijving wel bestond in het initiële Excelbestand maar is verdwenen bij de overdracht van de gegevens naar het finale financiële verslag (bijkomende inlichtingen).
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van 493.171 euro naar -240.971 euro. De hierboven in tabel 1 weergegeven bewegingen alsook de toename van de dotaties aan niet-geconsolideerde verbonden entiteiten en van de personeelskosten dragen bij aan de verslechtering van het resultaat. Deze verslechtering wordt echter getemperd door de hierboven vermelde stijging van de diverse opbrengsten.

b) Componenten

- De geldbeleggingen van *Groen Nationaal fv* dalen van 500.000 euro naar 0 euro, wat mede de hierboven bij de geconsolideerde rekeningen vermelde daling verklaart.

De diverse opbrengsten van dezelfde component stijgen van 141.727 euro naar 465.976 euro. De op het niveau van de consolideerde rekeningen aangebrachte commentaren verklaren ook deze variatie.

De dotatiekosten aan geconsolideerde verbonden entiteiten van deze component stijgen van 9.692 euro naar 243.758 euro.

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van dezelfde component stijgt van -22.575 euro naar 246.844 euro. De stijging van de kosten van reclame, progaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten, wordt meer dan gecompenseerd door de bestedingen of terugnemingen van voorzieningen voor risico's en kosten.

- De liquide middelen van *Groen Fonds vzw* (consoliderende entiteit) dalen van 310.628 euro naar 75.486 euro. Deze daling is hoofdzakelijk te wijten aan de negatieve cash flow veroorzaakt door het deficitaire resultaat van het boekjaar.
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van *Groenhuis vzw* daalt van 777.955 euro naar 24.475 euro. Een nettoterugname van de voorziening voor overige risico's en kosten die in 2017 plaats vond maar die in 2018 niet werd herhaald, alsook de toename van de personeelskosten zijn de voornaamste redenen van deze evolutie.

1.10 Ecolo

a) Geconsolideerde rekeningen

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van -34.819 euro naar -417.314 euro. De hierboven in tabel 1 weergegeven bewegingen alsook de toename van de administratie- en beheerskosten en van de personeelskosten dragen bij aan de daling van het resultaat. Deze daling wordt echter in beperkte mate getemperd door de stijging van de opbrengsten uit de gewone werking.

b) Componenten

De diverse opbrengsten van *Ecodota - Ecolo fédéral vwz* (consoliderende component) stijgen van 106.585 euro naar 336.690 euro. Bijlage IX van de geconsolideerde rekeningen herneemt dezelfde cijfers. Daaruit blijkt dat de posten "Recuperatie van postzegels" en "Doorfacturatie van personeel" de grootste stijgingen inzake diverse opbrengsten vertonen.

1.11 Vlaams Belang**a) Geconsolideerde rekeningen**

Op het passief van de balans gaat het overgedragen verlies van -66.841 euro naar -2.243.174 euro hoofdzakelijk als gevolg van de daling van het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van -78.170 euro naar -2.253.044 euro. Deze laatste variatie is hoofdzakelijk te wijten aan de toename van de hierboven in tabel 1 vermelde kosten van reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten.

b) Componenten

Het overgedragen resultaat van *Vlaams Belang fv* daalt van 1.020 euro (financieel verslag van 2017) naar -2.103.151 euro. Deze variatie hangt voornamelijk samen met het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat dat daalt van -5.329 euro naar -2.110.496 euro wegens dezelfde reden als vermeld bij de geconsolideerde rekeningen.

1.12 PVDA-PTB**a) Geconsolideerde rekeningen**

- De overige vorderingen op ten hoogste één jaar stijgen van 47.198 euro naar 1.710.932 euro. De door de bedrijfsrevisor meegedeelde analyse verklaart¹⁷ deze evolutie door een aanpassing van de Belgische overheidsbijdragen betreffende de boekjaren 2014 tot en met 2018 die de Controlecommissie in haar zitting van 4 april 2019 voor een bedrag van 1.650.756 euro heeft toegestaan. Gezien de niet-recurrente aard van deze opbrengst zou een boeking onder de uitzonderlijke opbrengsten voor het gedeelte betreffende de andere boekjaren dan 2018 (hetzij 1.281.087 euro¹⁸) meer aangewezen zijn.
- Deze aanpassing draagt bij tot de waargenomen toename van de opbrengsten van de Belgische overheidsbijdragen die stijgen van 628.132 euro naar 2.278.688 euro.
- De giften, schenkingen en legaten van natuurlijke personen stijgen van 105.749 euro naar 337.090 euro.
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat stijgt van -70.957 euro naar 1.442.673 euro voornamelijk wegens de toename van de Belgische overheidsbijdragen waarvan de gunstige impact echter in beperkte mate wordt getemperd door de toename van personeelskosten.

¹⁷ DOC 55 0022/004, p. 1822

¹⁸ DOC 54 3740/001, p. 6.

b) Componenten

- Om dezelfde redenen als vermeld bij de geconsolideerde rekeningen stijgen de overige vorderingen op ten hoogste één jaar van *PVDA-PTB-22 vzw* (consoliderende entiteit) van 500 euro naar 1.650.746 euro en de opbrengsten van de Belgische overheidsbijdragen van 595.205 euro naar 2.249.053 euro. Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat stijgt op zijn beurt van -90.070 euro naar 434.379 euro. Bij deze component wordt de gunstige impact van de stijging van de opbrengsten van de Belgische overheidsbijdragen gedeeltelijk gecompenseerd door de toename van de dotaties aan geconsolideerde verbonden entiteiten.

De overlopende rekeningen van het passief van dezelfde component stijgen van 37.774 euro naar 1.373.857 euro.

- De overlopende rekeningen van het actief van *PTB-PVDA fv* stijgen van 1.016 euro naar 1.116.390 euro. Deze variatie – net zoals die van de hierboven vermelde component *PVDA-PTB-22 vzw* – is het gevolg van boekingen op het einde van het boekjaar die bedoeld zijn om de toegekende dotaties met de gekregen dotaties in evenwicht te brengen ten einde, volgens de partij, duidelijke informatie te kunnen verstrekken over de verdeling van de federale overheidsbijdragen tussen de verschillende componenten (bijkomende inlichting).

De overgedragen winst van dezelfde component stijgt van 18.910 euro naar 1.036.019 euro. Deze variatie hangt hoofdzakelijk samen met die van het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat dat stijgt van -100.120 euro naar 1.020.053 euro als gevolg van de toename (van 108.314 euro naar 1.334.291 euro) van de bijdragen vanuit de geconsolideerde entiteiten. Deze stijging wordt in heel beperkte mate gecompenseerd door de toename van de publicatiekosten die stijgen van 137.467 euro naar 333.097 euro. De partij heeft gepreciseerd dat deze laatste variatie rechtstreeks in verband staat met de gemeentelijke verkiezingen van 2018 (bijkomende inlichting).

1.13 DéFI

a) Geconsolideerde rekeningen

- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van 342.177 euro naar -336.652 euro. De hierboven in tabel 1 weergegeven bewegingen alsook de toename van de publicatiekosten en van de personeelskosten zijn de voornaamste redenen van deze evolutie.
- De uitzonderlijke opbrengsten stijgen van 0 euro naar 169.114 euro. De door de bedrijfsrevisor meegedeelde analyse vermeldt¹⁹ dat ze voornamelijk het gevolg zijn van een regularisatie van de federale dotatie vanaf 2014.
- Het geconsolideerde resultaat daalt van 340.782 euro naar -161.731 euro wegens de combinatie van de hierboven vermelde impacts.

¹⁹ DOC 55 0022/004, p. 1882.

b) Componenten

Er werd in het financiële verslag over het boekjaar 2018 geen enkel bedrag meegedeeld voor het vorige boekjaar.

1.14 PP

a) Geconsolideerde rekeningen

- De materialiteitsgrens (5% van het geconsolideerde balanstotaal) van de partij PP bedraagt 9.000 euro. De meeste posten waar zich hogere variaties voordoen, zijn activa- en passivarekeningen. De waargenomen variaties zijn klaarblijkelijk het gevolg van een lichte toename van economische activiteiten van alle aard.
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van 11.700 euro naar 1.062 euro. De hierboven in tabel 1 weergegeven bewegingen alsook de toename van de administratie- en beheerskosten en van de personeelskosten verklaren de daling van het resultaat. Deze daling wordt echter in beperkte mate getemperd door de stijging van de opbrengsten uit de gewone werking.

b) Componenten

Er werd in het financiële verslag over het boekjaar 2018 geen enkel bedrag meegedeeld voor het vorige boekjaar.

2 Algemeen onderzoek van de rekeningen van de componenten en van de geconsolideerde rekeningen

In deze rubriek komen alleen de opmerkingen voor waarover de partijen in het vorige boekjaar/de vorige boekjaren geen verklarende commentaar hebben verstrekt.

Voor geen enkele partij moet een opmerking worden gemaakt.

3 Cijfermatig nazicht van het verband tussen een wijziging van het geconsolideerde vermogen en het geconsolideerde resultaat van het boekjaar

Op basis van de tabel "Evolutie van het geconsolideerde patrimonium" (in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening) is het Rekenhof het correcte karakter nagegaan van het cijfermatig verband "Nieuw geconsolideerd vermogen = geconsolideerd vermogen op het einde van het vorige boekjaar + geconsolideerd resultaat van het boekjaar - Variatie van de kapitaalsubsidies".

Uit die verificatie komt geen enkel verschil naar voren dat elders niet werd toegelicht.

4 Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde resultaat en de cumul van de resultaten van de verschillende componenten

Het nazicht van het verband "Geconsolideerd resultaat - Cumul van de resultaten van de componenten = 0" resulteert in een verschil van -5.878 euro bij één partij [PS]. Zoals in de voorgaande boekjaren heeft die partij aangegeven dat zij in het kader van de consolidatie op het niveau van kader XVIII aanpassingen doorvoert op wederkerige rekeningen.

5 Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde patrimonium en de cumul van de patrimonium van de verschillende componenten

Uit het nazicht van het verband "Geconsolideerd patrimonium - Cumul van de patrimonium van de componenten = 0" komen de volgende verschillen naar voren:

N-VA	0 euro
PS	634.253 euro [*]
MR	0 euro
CD&V	-84.820 euro [*]
Open Vld	0 euro
sp.a	0 euro
cdH	0 euro
Groen	0 euro
Ecolo	-20.230 euro [*]
Vlaams Belang	0 euro
PVDA-PTB	0 euro
DéFI	0 euro
PP	0 euro

Voor de drie verschillen aangemerkt met een asterisk [*] werden in het raam van de verslagen met betrekking tot dit boekjaar of voorgaande boekjaren verklarende commentaren of verantwoordingselementen verstrekt, inzonderheid via de kaders XVII en XVIII van de bijlagen ervan.

Financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (Boekjaar 2018) / 23

Deel 3 - Vragen gericht aan alle politieke partijen

In het kader van zijn onderzoek over de financiële verslagen over het boekjaar 2018 heeft het Rekenhof geen gemeenschappelijke vraag aan het geheel van de politieke partijen gesteld.

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

■■■■■ ■■■■

ADRES
Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.
+32 2 551 81 11

FAX
+32 2 551 86 22

www.rekenhof.be

B. Réactions des partis politiques à l'avis de la Cour des comptes concernant les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes (exercice 2018)

La N-VA, Ecolo, Groen, le MR, le PVDA-PTB, l'Open Vld, le sp.a et le cdH n'ont pas de remarques à formuler concernant ce rapport.

Réaction PP

Le PP est d'accord avec les remarques de la Cour des comptes et en tiendra compte pour l'exercice 2019.

*
* *

Les réactions des autres partis politiques sont regroupées par point de l'avis.

PARTIE 1

ASPECTS FORMELS

Point 5.1

Réaction VB

Le *Vlaams Belang* s'étonne que ce problème se soit posé. Une vérification des fichiers du rapport financier 2018 transmis fait apparaître que les montants de l'exercice précédent (2017) ont été mentionnés.

Point 5.2

Réaction DéFI

Le terme "schéma légal" est interprété comme celui désigné par la loi comptable sur les asbl. DéFI se conformera dorénavant à l'annexe 1 du Règlement d'Ordre Intérieur de la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques (DOC 54 1519/001).

Point 9.5

Réaction, PS

La mention qui fait état de "l'absence de stock, créances ou de dettes exprimées en devises" n'est pas une règle d'évaluation et à ce titre ne figure pas parmi les règles d'évaluation arrêtées par l'organe de gestion. Il conviendrait, comme l'observe la Cour des comptes, que la Commission de contrôle précise si le texte repris

B. Reacties van de politiek partijen op het advies van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politiek partijen en hun componenten (boekjaar 2018)

De N-VA, Ecolo, Groen, MR, PVDA-PTB, Open Vld, sp.a en cdH hebben geen opmerkingen bij het advies van het Rekenhof.

Reactie PP

De PP is het eens met de opmerkingen van het Rekenhof en zal er voor het boekjaar 2019 rekening mee houden.

*
* *

De reacties van de overige politiek partijen zijn gegroepeerd, per punt van het advies.

DEEL 1

VORMELIJKE ASPECTEN

Punt 5.1

Reactie VB

Het Vlaams Belang is verwonderd dat dit probleem zich heeft voorgedaan. Uit nazicht van de bestanden van het doorgestuurde financieel verslag 2018 blijkt dat de bedragen van het vorige boekjaar 2017 werden vermeld.

Punt 5.2

Reactie DéFI

De term "wettelijk schema" wordt opgevat in de zin van het schema als bedoeld in de boekhoudwet op de vzw's. DéFI zal zich voortaan schikken naar bijlage 1 van het Huishoudelijk reglement van de Controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen (DOC 54 1519/001).

Punt 9.5

Reactie PS

De vermelding dat er geen voorraden, noch schuld-vorderingen of schulden in vreemde valuta zijn, behelst geen waarderingsregel en is als dusdanig niet vervat in de door het beheersorgaan vastgelegde waarderingsregels. Het Rekenhof merkt op dat de Controlecommissie zou moeten verduidelijken of de onder kader XVI opgenomen

au cadre XVI fait effectivement partie intégrante du schéma financier (voir page 6, 3b).

Point 9.6

Réaction DéFI

La ligne concernant les intérêts et charges en devises est réapparue dans l'impression définitive du rapport alors qu'elle doit être en effet annulée. Elle sera définitivement annulée en 2020.

Point 11.2

Réaction PS

Bien que les sous-titres de la rubrique "Remarques" ne soient pas repris, la Cour des comptes mentionne néanmoins que des remarques ad hoc ont été formulées. Ces sous-titres seront repris pour les comptes 2019.

Point 11.3

Réaction DéFI

Une attention particulière sera portée au réajustement des lignes en 2020.

PARTIE 2

ASPECTS FINANCIERS

Point 1.1

Réaction Vlaams Belang

En 2018, aucune reprise des dépenses électorales n'a été comptabilisée car aucune provision n'avait été constituée pour les élections des conseils communaux et provinciaux.

Point 1.5

Réaction CD&V

Le glissement mentionné d'une catégorie de coûts entre deux rubriques des fonds de tiers est intervenue dans le cadre d'un renouvellement du plan comptable utilisé depuis 2018.

vermeldingen effectief worden beschouwd als een integraal bestanddeel van het wettelijk schema (zie blz. 6, 3b)).

Punt 9.6

Reactie DéFI

De lijn betreffende de intresten of lasten uitgedrukt in deviezen is opnieuw opgedoken in de definitieve tekstversie van het verslag, hoewel ze eigenlijk moet worden weggelaten. Dat zal in 2020 voorgoed het geval zijn.

Punt 11.2

Reactie PS

Het Rekenhof merkt op dat, hoewel in het verslag de in het wettelijk schema opgenomen subtitels onder de rubriek "Opmerkingen" ontbreken, niettemin ad-hoc-opmerkingen werden geformuleerd. Deze subtitels zullen worden opgenomen in de rekeningen 2019.

Punt 11.3

Reactie DéFI

Aan de aanpassing van de lijnen zal in 2020 bijzondere aandacht worden besteed.

DEEL 2

FINANCIËLE ASPECTEN

Punt 1.1

Reactie VB

In 2018 werd geen terugname geboekt van de verkiezingsuitgaven gezien er voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen geen voorzieningen werden aangelegd.

Punt 1.5

Reactie CD&V

De vermelde verschuiving van een kostensoort tussen twee rubrieken in het vreemd vermogen is tot stand gekomen in het kader van een vernieuwing van het rekeningstelsel dat sinds 2018 gebruikt wordt.